

“นวัตกรรมการสร้างสุขภาพ”
จากชุมชน

ภาคตะวันออก
เชียงใหม่

"ศูนย์ภูมิพลัง" การฟื้นฟูสุขภาพท้องถิ่นมั่นคง

สุวัฒน์ คงแป้น

จากตัวเมืองนครพนมไปตามเส้นทางสู่จังหวัดสกลนครประมาณ 12 กิโลเมตรแล้วเลี้ยวซ้ายลัดเลาะไปตามหมู่บ้านอีก 3 กิโลเมตร เลี้ยวขวาอีกประมาณหนึ่งกิโลเมตร ก็จะพบกับแปลงเกษตรที่หลากหลายทั้ง บ่อปลา จำนวนไม่น้อยกว่า 5 บ่อ สลับกับพืชสวนครัวนานาชนิด ไม้ผลไม้จำพวก มะม่วง มะละกอ ฯลฯ

ภายในแปลงเกษตรนี้ยังมีตัวอาคารต่างๆ อีกหลายอย่าง เช่น โรงทำปุ๋ยชีวภาพ น้ำชีวภาพ โรงสีข้าว เป็นต้น แปลงเกษตรแห่งนี้ คือ "ศูนย์ภูมิพลัง" อันเป็นศูนย์การเรียนรู้ภาคการเกษตรแบบครบวงจรของ ชาวจังหวัดนครพนม และทุกจังหวัดในภาคอีสาน

ที่ชนศักดิ์ คำต่าง ผู้นำศูนย์ภูมิพลังเล่าให้ฟังว่า ที่ดินจำนวน 70 ไร่แปลงนี้ เป็นของตนเองเดิมตนไปทำงานที่ญี่ปุ่น พอได้เงินมาก็ส่งมาให้ทางบ้านลงทุนเลี้ยงวัวพันธุ์ราคาแพงๆ เรียกว่าคิดวางแผนมาจากญี่ปุ่นเลยทีเดียว ในที่สุดก็เจ๊งไปไม่รอด

"มีอยู่ช่วงหนึ่งกลับมาบ้าน ได้ยินเกี่ยวกับแนวคิดเกษตรพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ เห็นว่าเป็นแนวทางที่จะทำให้เราอยู่รอดได้ในภาวะเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งกระแสโลก ก็เลยกลับมาทำอย่างเอาจริงเอาจัง"

ตอนกลับมาใหม่ๆ เป็นช่วงที่มีวิกฤตเศรษฐกิจชาวชุมชนไม่มีรายได้ มีปัญหาหลายเสพติด และปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย ก็ไปชวนชาวบ้านมารวมตัวกันตั้งกลุ่มทำเกษตรผสมผสาน ชุดบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงหมู เบ็ดไก่ ปลูกผักสวนครัว เรียกว่าปลูกทุกอย่างที่กินได้ แรกๆ ก็มีชาวบ้านเข้ามาร่วมเพียง 39 ราย โดยเราทำให้เป็นตัวอย่าง

พอทำไปๆ ก็ได้ผล ที่หวังทำแต่พอกินมันก็มีเหลือกิน ก็เลยชวนกันทำกลุ่มแปรรูปผลผลิตจากการเกษตร และเริ่มคิดกิจกรรมอื่นเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นศูนย์ภูมิพลังในทุกวันนี้ ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมดประมาณ 6,000 คน จาก 48 หมู่บ้าน 29 ตำบล 8 อำเภอ โดยมีกิจกรรมหลักๆ ที่ทำร่วมกันนอกเหนือจากการทำเกษตรแบบพอเพียง คือ การผลิตปุ๋ยชีวภาพ การแปรรูปอาหารจากปลา การออมทรัพย์ วิถีชุมชน

ที่ชนคักดี เล่าอีกว่า “การทำเกษตรพอเพียงของสมาชิกแต่ละครอบครัวนั้น เราจะแบ่งพื้นที่ทำนาเป็นหลัก ที่เหลือก็จะปลูกพืชสวนครัวไม้ผล และชุดบ่อเลี้ยงปลา ซึ่งจริงๆ แล้วพืชสวนครัวและไม้ผลยังปลูกตามหัวไร่ปลายนา หรือรอบๆ บ่อปลาได้อีกด้วย”

ผลผลิตที่ได้จากไร่นาสวนผสม ที่เหลือจากการบริโภคในชีวิตประจำวัน ทางศูนย์ภูมิพลังได้รวมสมาชิกทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 3 กิจกรรมหลัก

กิจกรรมแปรรูปอาหารจากปลา ซึ่งเป็นปลาที่ได้จากบ่อเลี้ยงปลาของสมาชิก โดยจะมีกลุ่มแม่บ้านของศูนย์ภูมิพลังรับปลาจากสมาชิกมาชำแหละ และแปรรูป เช่น ทำปลาเคียง ปลายอบ ไส้กรอกปลา ปลาเส้นปรุงรส ไส้กรอกอีสาน ปลาต้มตัว ปลาต้มแผ่น น้ำพริกปลาอย่าง

กิจกรรมการแปรรูปผลไม้ เช่น นากกล้วย มะม่วง จากสวนของสมาชิก ไปแปรรูปเป็นไวน์ น้ำกระเจี๊ยบ น้ำลูกยอ กล้วยตาก มะม่วงดอง เป็นต้น

นอกจากกิจกรรมแปรรูปอาหารดังกล่าวแล้ว ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เพื่อลดต้นทุนในการผลิต โดยการนำเศษปลา มูลปลา หัวปลา ก้างปลา จากกลุ่มแม่บ้านที่แปรรูปอาหารจากปลามาหมักทำน้ำ EM เพื่อเป็นหัวเชื้อในการทำปุ๋ยอินทรีย์

จากนั้นก็รับแกลบดิบ แกลบเผา มูลขี้ปลวก มูลไม้เดือน มูลไก่ จากสมาชิก รับแกลบจากโรงสีของศูนย์ เพื่อเข้าสู่กระบวนการผลิตปุ๋ย อินทรีย์ชีวภาพ บรรจุถุงละ 50 กิโลกรัม จำหน่ายและแจกจ่ายให้กับสมาชิกต่อไป

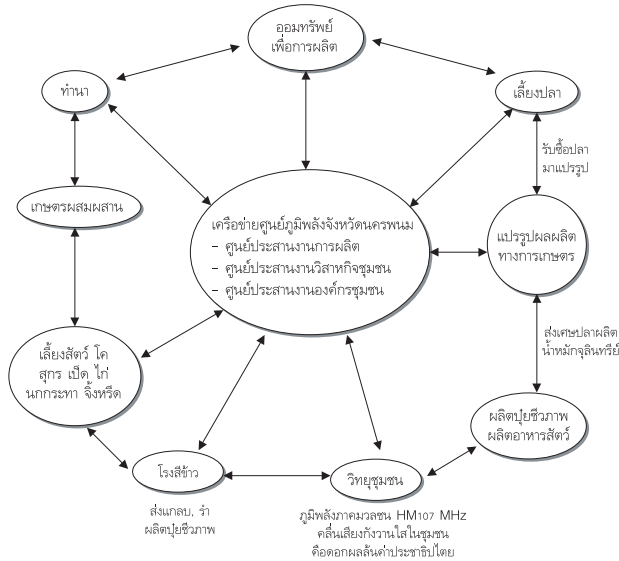
กิจกรรมทั้งการแปรรูปและการผลิตปุ๋ยชีวภาพดังกล่าว นอกจากจะทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มคนละประมาณ 4,000 บาทต่อเดือน แล้วยังช่วยลดต้นทุนในการผลิตได้อีกด้วย

และประการสุดท้าย ก็คือ การออมทรัพย์และการทำสวัสดิการร่วมกัน โดยสนับสนุนให้ชุมชนได้มีการทำการออมทรัพย์ และสวัสดิการขึ้นในแต่ละชุมชน จากนั้นก็จะมีกรมสหทบเข้าเป็นกลุ่มออมทรัพย์ที่ศูนย์ภูมิพลังปัจจุบันแม่ข่ายมีเงินออมทั้งสิ้น ประมาณ 450,000 บาท และมีเงินทุนหมุนเวียน 350,000 บาท

ประธานศูนย์ภูมิพลังย้ำว่า บ้านเรามีทุนทางสังคมมากมาย มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มีผืนแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ มีวัฒนธรรมความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์ของเราเอง แต่ที่เราทุกข์ยากลำบากอยู่ทุกวันนี้เป็นเพราะเราลืมทุนของเรา แล้วไปเดินตามเส้นทางของทุนนิยม

"ทุกวันนี้เราชาวภูมิพลัง 8 อำเภอ ในจังหวัดนครพนม หันหลังกลับไปเดินในเส้นทางของเรา ดูแลทรัพยากรดิน ด้วยปุ๋ยชีวภาพ ปลุกพืช

กิจกรรมการทำงานของเครือข่ายศูนย์ภูมิพลัง

เลี้ยงสัตว์ไว้กินที่เหลือก็แปรรูปขายเป็นรายได้เสริม เราทำกลุ่มออมทรัพย์
กันไปใช้ตามที่จำเป็น ดอกผลเกิดขึ้นก็นำไปจัดสวัสดิการดูแลกันดูจพี่น้อง
ทั้งหมดนี้เราทำเอง ซึ่งก็มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาสสนับสนุน แต่ที่สำคัญ
ก็คือมีพวกเราอยู่”

ด้วยแนวทางการทำงานดังกล่าว วันนี้พี่น้องสมาชิกศูนย์ภูมิพลัง ไม่เพียงมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่มีหนี้เท่านั้น แต่ยังเป็นกรณีหนึ่งที่ถูกยกให้เป็นจุดเรียนรู้ของพี่น้องทั่วประเทศ ที่จะพัฒนาไปสู่การฟื้นฟู เพื่อท้องถิ่นที่มั่นคง

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณธนศักดิ์ คำต่าง

ที่อยู่ 209 หมู่ 4 ต.โพธิ์ตาก อ.เมือง จ.นครพนม 48000

โทรศัพท์ 09-650-7805

ชุมชนคนกินปลา เรียนรู้ค่า วิถีปลา วิถีคน

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

แม่น้ำสงครามเกิดจากเทือกเขาภูพานเป็นลำธารสายย่อยก่อนจะมารวมตัวเป็นแม่น้ำสายสำคัญในเขตอีสานตอนเหนือไหลผ่าน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสกลนคร อุตรดิตถ์ หนองคาย และไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม หลังจากฤดูฝนน้ำจะลดตั้งแต่เดือนกันยายนไปถึงเดือนพฤษภาคม จะพบระบบนิเวศที่หลากหลาย เช่น ห้วย หนอง ปากห้วย ปากช่อง วัง หาด ท่า กุด เป็นต้น

ระบบนิเวศเหล่านี้จะแฝงตัวอยู่ในป่าบุงป่าทาม และมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ทั้งด้านการหาปลา การพึ่งพาพันธุ์พืช การใช้ป่าบุงป่าทามในการทำเกษตรและเลี้ยงสัตว์ เป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำรายได้เสริมสำหรับชาวบ้าน

เมื่อมีทรัพยากรกลุ่มน้ำสงครามเป็นต้นทุนทางธรรมชาติของ ผู้คนที่ตั้งบ้านเรือนเรียงรายอยู่ริมฝั่ง สร้างจินตนาการผนวกกับความคิดเชิงอนุรักษ์ ก่อให้เกิดกลุ่มสร้างสรรคงานในหลากหลายรูปแบบเพื่อ ต่อต้านกระแสวัตถุนิยม ทุนนิยม ที่ศิบคลานเข้ามาทำลายทั้งภูมิปัญญา ท้องถิ่น ลำน้ำของผู้คน และทรัพยากรธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ ซึ่งไม่มีวัน ที่จะสร้างขึ้นมาทดแทนได้ ต่างระดมพลังความคิดจากผู้คนหลายฝ่าย ทั้ง นักวิชาการ เกษตรกร นักวิจัย และชาวบ้านพื้นถิ่น ใ้หมาใ้ใจดำเนิน กิจกรรมเชื่อมร้อยเพื่อให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบ และลงตัว โดยกระทบกระเทือนวิถีของทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีของ กลุ่มน้ำสงครามให้น้อยที่สุด

จากความตระหนักในทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ชาว บ้านจึงร่วมกันสร้างงานวิจัยไ้บ้านขึ้นมา โดยมีชุมชนกลุ่มน้ำสงคราม ตอนล่างในเขตอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม จำนวน 4 หมู่บ้านคือ บ้านปากยาม บ้านท่าบ่อ บ้านยางออย และบ้านอ้วน ร่วมกันเป็นนักวิจัย ในการสำรวจและเก็บข้อมูลงานวิจัยไ้บ้าน ภูมิปัญญาคนกลุ่มน้ำสงคราม นั้นเน้นการรวบรวมองค์ความรู้ของไ้บ้านที่มีอยู่ เช่น ด้านทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจสังคม การเมือง ประเพณีวัฒนธรรม แล้วนำเอาองค์ความรู้ไ้ไปสู่กระบวนการวางแผนการจัดการทรัพยากรกลุ่ม

น้ำสงครามแบบมีส่วนร่วมที่เป็นธรรม และสอดคล้องกับชุมชนอย่างยั่งยืน โดยจะศึกษาตามสภาพของวิถีชีวิตที่บ้านลุ่มน้ำสงคราม ได้แก่ ระบบนิเวศ พันธุ์ปลา เครื่องมือหาปลา พิษพันธุ์ ป่าบุงป่าทาม การเลี้ยงวัวควาย เกษตรริมน้ำ และการจัดการน้ำ

ผู้คนลุ่มน้ำสงคราม ผูกพันกับการหาปลาใช้วิธีแบบดั้งเดิมที่บรรพชนได้สืบทอดมา ผูกปลาและสัตว์น้ำหลากหลายชนิดก็เข้ามาวางไข่เพาะฟักลูกอ่อนบริเวณพื้นที่ป่าบุงป่าทามที่มีบริเวณแผ่กว้าง และเมื่อน้ำลด พื้นที่บริเวณนี้ก็กลายเป็นสถานเพาะปลุกข้าว เป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์ เป็นบริเวณที่จะเก็บเกี่ยวผลผลิตจากพืชพันธุ์ไม้อันเป็นลักษณะเฉพาะของป่าบุงป่าทาม ซึ่งมีไผ่กะซะเป็นหลักและพันธุ์ไม้ทนน้ำอีกหลายชนิดที่ผู้คนสืบสานการดำรงชีพปรับเปลี่ยนเวียนไปตามฤดูกาลมานานหลายชั่วอายุคน เช่น ชาวบ้านปากยาม ตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม ชาวบ้านทั้งหมดหมู่บ้านมือชีพหาปลาเป็นอาชีพหลัก และทำนาบ้างบางส่วน ปลาที่หามาได้ทั้งนำไปขายและกินในครอบครัว บ้านท่าบ่อ ตำบลศรีสงคราม อำเภอศรีสงคราม ชาวบ้านจะมีอาชีพหาปลาแล้วนำมาแปรรูปเป็นต้นว่า ทำปลาแดก ปลาต้ม ปลาแห้ง หน่อไม้อัดบีบ (หน่อไม้จากป่าบุงป่าทาม) บ้านหนองบัวท้าว วิถีชีวิตจะทำนา เลี้ยงสัตว์ (วัวควาย) ปลุกพืชผัก เป็นต้น

สำหรับในเขตที่ราบ และเขตลุ่มน้ำฐานทรัพยากรธรรมชาติ ที่สำคัญเป็นแหล่งอาหารของชุมชน ก็คือ ลำน้ำสายหลักและสาขาต่างๆ ลำห้วยหนองน้ำธรรมชาติที่กระจายตัวอยู่ทั่วพื้นที่ แหล่งน้ำเหล่านี้เป็นแหล่งอาหารธรรมชาติของชุมชน

การทำปลาแดก ทำปลาส้ม ของบ้านท่าบ่อ ตำบลศรีสงคราม ซึ่งเป็นผลผลิตที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครพนม ปลาแดกของบ้านท่าบ่อ ทำจากปลาลุ่มน้ำสงคราม ทั้งหาเองและซื้อจากชาวบ้านละแวกใกล้เคียง จากภูมิปัญญาที่ได้สั่งสมมาแต่สมัยบรรพชน มีการปรับเปลี่ยนจากทำปลาแดก มาเป็นทำปลาส้ม จัดเป็นชุมชนที่มีเศรษฐกิจดีจากผลผลิตต่างๆ ที่ชุมชนลุ่มน้ำสงครามได้สร้างสรรค์ขึ้นล้วนผูกพันกับวิถีชีวิต ผูกพันกับลุ่มน้ำ

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณสมานชัย สุวรรณอำไพ ที่อยู่ โรงเรียนบ้านหนองบาท้าว

ต.ศรีสงคราม อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม โทรศัพท์ 09-7109953

คุณสุรียา โคตะมี ที่อยู่ เครือข่ายวิจัยไทบ้านน้ำสงคราม 9 หมู่ 4

บ้านปากยาม ต.สามผง อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม

โทรศัพท์ 09-6204337 หรือ 09-7937

กลุ่มราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าตำบลหนองแหน จากสองแรงแห่งศรัทธา สู่ความแกร่งกล้าของชุมชน

พรวีไธ คาร์วี

ในตำบลหนองแหนซึ่งมีประชากรกว่า 7,000 คนนี้ ทุกครอบครัวทำไร่ทำนา ข้าวหอมมะลิจากผืนนาในตำบลเล็กๆ ของอำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธรแห่งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของยุ้งฉางเมืองไทย ส่วนข้าวเหนียวเก็บไว้กินเอง หลังเกี่ยวข้าวผืนนาส่วนหนึ่งจะแปรสภาพเป็นไร่อั่วลิสง มะเขือเทศ และต้นหอม ส่วนคนทำไร่มันและอ้อย จะเปลี่ยนมาลงพักทองในช่วงที่น้ำท่าดี ตอนเดือน 6 แปลงพักทองจะให้ผลเหลืองอร่ามในช่วงเดือน 8 กลุ่มเลี้ยงโคขุนหนองแหนก็ถือว่าใหญ่โต เป็นตัวอย่างที่กลุ่มเกษตรกรจากทุกภาคพากันแวะเวียนมาดูงานไม่ขาดสาย ความต้องการทำเลเลี้ยงสัตว์และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เป็นปัจจัยหนึ่งที่น่ามาสู่การอนุรักษ์ผืนป่าร่วมกัน

แต่เรื่องพวกนี้ไม่ใช่จุดเริ่มต้น...

เรื่องเริ่มขึ้นเมื่อ 8 ปีที่แล้วโดยผู้ชายสองคน พ่อโรย บุญศรีกับ พ่อชาย ศรีลากุล ที่ประทับใจในเรื่องราวการสละชีวิตของ "สืบ นาคะเสถียร" และนำมาซึ่งการชักชวนชาวบ้านจัดตั้งกลุ่มเพื่ออนุรักษ์ป่าโพนงาม-ดงปอ ในนาม "กลุ่มราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าบ้านหนองแหน" ในปี 2540

การอนุรักษ์ป่าเป็นเสมือนด้ายเส้นแรกของเกลียวเชือก ที่ผูกพัน ชาวหนองแหนไว้ด้วยกัน...มีสุขร่วมเสพ มีทุกข์ร่วมต้าน...ต่างจากบรรยากาศ ที่ห่างเหินเมื่อครั้งอดีต

ตำบลหนองแหนอยู่ห่างตัวอำเภออุดรชุมแค่ขับรถชั่วโมงเดียว ทั้งตำบลมี 10 หมู่บ้าน แต่หมู่บ้านที่มีบทบาทมากที่สุดก็คือหมู่ 1 หรือบ้านหนองแหน ที่ชื่อเดียวกับตำบล ชุมชนที่มีประชากร 232 ครอบครัว

ปี 2469 รัฐบาลอนุญาตให้มีการสัมปทานป่าไม้เป็นครั้งแรก แต่ทรัพยากรในดินที่สะสมแต่ครั้งบรรพชนยังเหลือเพื่อสำหรับทุกชีวิตในอีกหลายทศวรรษ

ป่าโพนงาม-ดงปอ ใน อ.กุดชุม จ.ยโสธร ยังเป็นแผ่นดินทองของผู้คนที่อพยพเพิ่มเข้ามาเรื่อยๆ และก็เช่นเดียวกับป่าผืนอื่นๆ ในภาคอีสานที่ถูกรุกด้วยสัมปทานอย่างต่อเนื่อง ป่าที่เคยทึบ ค่อยๆ มองเห็นเป็นช่องโปร่ง ความเคยชินของชาวบ้านที่ไม่เคยเปิดปากยุ่งเกี่ยวกับยังทำให้งานรุกป่าสืบหน้าอย่างรวดเร็ว

วันหนึ่ง พ่อโรย พลิกหนังสือพิมพ์ พบเรื่องราวการครบรอบ การเสียชีวิตของข้าราชการกรมป่าไม้คนหนึ่งที่ยิงตัวตายเพื่อปกป้องป่า ห้วยขาแข้ง เขาอ่านทวนอยู่หลายรอบด้วยความสะเทือนใจ

พ่อโรยนำเรื่องของข้าราชการป่าไม้ที่ชื่อ “สืบ นาคะเสถียร” ไปคุย กับพ่อชาย-เพื่อนสนิท ทั้งสองตั้งใจว่าจะเริ่มต้นด้วยการรักษาป่าหน้าบ้าน ตัวเองก่อน เพราะคนอีสานมีชีวิตผูกพันกับป่า ป่าเป็นทั้งโรงครัวและ โรงหม้อ เมื่อไม้ใหญ่บางตา สัตว์เล็กสัตว์น้อยที่เป็นอาหาร เห็ด ผัก และ สมุนไพร ก็ซุกจะหายาก และไฟป่าก็เริ่มมาเยือน

กระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ในช่วงปี 2537 หลังจากรัฐบาลประกาศปิดป่า ยกเลิกการให้สัมปทานตัด ป่าปกทั่วประเทศ กิจกรรมเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์เริ่มขึ้นอย่างแพร่หลาย และวันหนึ่งในปี 2540 ก็มีหน่วยทหารมาให้การอบรมเรื่องนี้กับชาวบ้าน หนองแห่น หลังการอบรม ต่างคนต่างแยกย้ายกลับ แต่สหายสองคนตัดสินใจว่าจะต้องทำสิ่งที่ได้ให้เป็นรูปธรรม โดยรวบรวมสมาชิกได้ 12 คน ช่วยกันทำแนวกันไฟ จากนั้นก็มาถึงการปลูกป่า และการป้องกันด้วยการจัด เวรยามเพื่อลาดตระเวน ความพยายามของกลุ่มประสบความสำเร็จเมื่อได้ รับพระราชทานธงพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต จากพระหัตถ์ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในปี 2543

ถ้า "ลีบ นาคะเสถียร" คือแรงขับเคลื่อนให้พ่อโรยกับพ่อชาย ความเป็นผีบ้าของคนคู่นี้ก็เป็นอีกเทนแรงสูงให้ "เทอดศักดิ์ สมภักดี"

ปี 2543 เด็กหนุ่มคนหนึ่งเรียนจบเทคนิคก่อสร้างจากในเมือง เดินทางกลับบ้านเกิด การได้สัมผัสแนวคิด ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับอาวุโส ผู้เป็นแกนนำกลุ่มรสปท. ทำให้เขาเกิดความเลื่อมใส นอกจากจะเห็นดีกับแนวคิดแล้ว เขายังมองข้ามข้อต่อต่อไปว่า...จะสานแนวคิดดีๆ ได้ต้องอยู่ในสถานะที่เอื้อประโยชน์ เขาตัดสินใจลงสมัครนายก อบต.และได้รับเลือกตั้งสมความตั้งใจ

เทอดศักดิ์บอกว่าการรักษาป่าอย่างยั่งยืน คือการทำป่าให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต คนจะรักษาป่า ก็หมายความว่าเขาต้องใช้ประโยชน์จากป่าได้อย่างเหมาะสม แต่นั่นหมายความว่าป่าต้องฟื้นฟูเต็มที่แล้ว และปัญหาการรุกป่าก็ต้องหมดไป

การเปิดเวทีชาวบ้าน ทำให้ อบต. สามารถวางแผนแม่บทเรื่องการอนุรักษ์ และในที่สุดก็มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อกิจกรรมต่างๆ โดยประสานงานกับกลุ่มรสปท. ที่จะรายงานให้ทราบว่าเป็นที่ป่าตรงไหน ต้องฟื้นฟู มีการทำฝายแม้วเพื่อช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้กับผืนดิน มีการจัดงบประมาณการพัฒนาแหล่งน้ำอ่างกกูกู แล้วก็ปลูกสวนไฟในที่สาธารณะจำนวน 20 ไร่ และยังเอาไปปลูกกระจายบนภูเพื่อบริเวณ

พืชอาหารของชาวบ้าน

กลุ่มอาชีพเพื่อเสริมรายได้จากการทำไร่นาเริ่มเกิดขึ้น เริ่มต้นจากกลุ่มสตรี อย่างกลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มทอผ้าฝ้าย และกลุ่มทอผ้าไหม ผ้าไหมเป็นสินค้าทำรายได้ดี แต่สมาชิกก็เจอปัญหาขาดแคลนใบหม่อนเพราะที่ปลูกไม่พอ กลุ่มรศทป.ร่วมกับอบต.หาทางออกเรื่องนี้ด้วยการจัดหากล้าหม่อนมาลงไว้รอบแนวกันไฟ และรอบอ่างกักกูก ใบหม่อนเป็นของสมาชิกกลุ่มทอผ้า โดยหักกำไรจากผ้าทอบางส่วนสมทบในกองทุนเพื่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน

อบต. สนับสนุนให้เกิดกลุ่มทำลวดหนามโดยให้งบประมาณซื้อเส้นลวด กลุ่มจะทำลวดหนามขายกันเองในชุมชน เป็นการลดรายจ่ายที่ต้องซื้อลวดหนามขาดจากตลาด ลวดหนามเป็นอุปกรณ์ใช้ล้อมพื้นที่เพื่อป้องกันวัวไปทำลายแปลงเพาะปลูก โดยเฉพาะในหน้าที่มีเขือเทศกำลังลูกตกในแปลงที่ลุ่ม ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังเลี้ยงวัวแบบเปิด ปล่อยให้วัวหากินกันเอง

แต่กลุ่มโคขุนหนองแหน ที่เลี้ยงวัวด้วยระบบปิด กลับเป็นกลุ่มที่มีมั่นคงและมีบทบาทเชื่อมโยงการพัฒนาตำบลหนองแหนในมิติต่างๆ

กลุ่มโคขุนหนองแหนตั้งขึ้นเมื่อปี 2547 จากสมาชิกแรกเริ่ม 33 คน เวลานี้มีสมาชิกกว่า 200 คน จากทั้ง 10 หมู่บ้าน มีวัวที่เลี้ยงระบบ

ชุมชนถึง 400 ตำบล

นอกจากการบริหารจัดการที่เป็นระบบแล้ว ยังมีโครงการนาหมัญที่ส่งเสริมให้ปลูกหญ้าพันธุ์กินนีสีม่วงเพื่อเป็นอาหารวัว โครงการวัวเอื้ออาทร สำหรับคนที่ยังไม่มีทุน และนำเข้าไปในโรงเรียนให้เด็กๆ ฝึกความเคยชินกับการทำปศุสัตว์ตั้งแต่เล็ก โดยแบ่งกำไรการขายให้ 40% ยังมีการจัดทำโรงแปรรูปผลิตภัณฑ์เนื้อ แผนงานใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นด้วยความร่วมมือกับอบต. เพื่อสร้างแบรนด์เนื้อโคขุนของตัวเอง

โครงการโคขุนหนองแห่นประสบความสำเร็จ กลายเป็นที่ดูงานของหลายหมู่บ้าน ทำให้หนองแห่นพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองการมาเยือนของแขกต่างถิ่นด้วยโครงการ "ออนซอนโยโสธร" เป้าหมายในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ชาวบ้านหนองแห่นและอบต.ช่วยกันประกอบด้วยการเรียนรู้เรื่องปศุสัตว์ และการชมธรรมชาติ

การผลักดันการทำไร่นาแบบปลอดภัยสาธิต เป็นงานลำดับถัดมา จุดประสงค์เพื่อช่วยปลดหนี้สินที่ยืดเยื้อมานาน มีความพยายามจัดทำแหล่งน้ำขนาดเล็กให้กระจายทั่วถึง และจัดทำปุ๋ยชีวภาพ โดยวางแผนจะทำโรงงานผลิตปุ๋ยอัดเม็ดชีวภาพเพื่อจำหน่ายกันเองในชุมชน กระตุ้นให้ทุกคนริเริ่มใช้ปุ๋ยชีวภาพ เป้าหมายคือการปลูกข้าวปลอดภัยสาธิตทั้งตำบล สุดท้าย เพื่อให้อุตสาหกรรมทั้งหมดได้รับการสืบทอด การส่งไม้ให้

คนรุ่นต่อไปจึงมีความจำเป็น มีการจัดตั้ง "กลุ่มยุวชนรักป่า" ซึ่งเป็นนักเรียนในตำบลหนองแห่น มาร่วมทำกิจกรรมกับผู้ใหญ่

จุดประสงค์ของการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ก็เพื่อให้เด็กๆ ได้เข้าใจชุมชนอย่างถ่องแท้ ความเข้าใจจะนำมาซึ่งความรักถิ่นฐาน การพัฒนาด้านอาชีพจะช่วยให้ผู้คนไม่ทิ้งถิ่น

ไม่มีหลักประกันว่าทุกสิ่งที่พวกเขาทำจะหยุดการทิ้งถิ่น เด็กรุ่นใหม่อาจจะผันถึงชีวิตในเมืองใหญ่ ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลก แต่คงมีไม่น้อยที่ซึ่มซับเรื่องราวของท้องถิ่น และมีหนทางการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง และมีหนทางการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงและภาคภูมิใจ

ไม่ว่าผลจะออกมาอย่างไร ผู้ใหญ่ก็ได้ทำสิ่งที่ควรทำแล้ว พวกเขาเริ่มจากการพัฒนาป่า จากนั้นก็มาถึงการพัฒนาคน พวกเขาเชื่อมั่นว่า เมื่อคนอยู่ได้ ก็จะไม่เบียดเบียนป่า และเมื่อป่าอยู่ได้ คนก็อยู่รอด

เรื่องมันเริ่มจากการเสียดสละของผู้ชาย 2 คน จนกลายเป็นพลังไปถึงคนทั้ง 10 หมู่บ้านในตำบลหนองแห่น และสามารถสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ป่าไปอีก 2 อำเภอในจังหวัดยโสธร

"สืบ นาคะเสถียร" เสียดชีวิตมา 14 ปีแล้ว แต่เสียงปืนจากป่าห้วยขาแข้ง ยังดังก้องอยู่ในหัวใจของคนยโสธรถึงวันนี้

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณเทอดศักดิ์ สมภักดี

ที่อยู่ อบต.หนองแวน ที่อยู่ 119 หมู่ 1 บ้านหนองแวน ต.หนองแวน

อ.กุดชุม จ.ยโสธร 35140

โทรศัพท์ โทร. 045-716047 หรือ 01-0628563

"กายเจ็บ ใจไม่ป่วย" บทเรียนชีวิตจาก "สุทธาสินี น้อยอินทร์"

อินทิรา ชาฮีร์

กาญจนา ทองทั่ว

ในสภาวะการณ์ของสังคมปัจจุบัน ความเจ็บป่วยจากสาเหตุต่างๆ ได้ก่อให้เกิดปัญหามากมายในชีวิตประจำวัน การรักษาพยาบาลเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้โรคบางโรคหายขาดได้ หากแต่โรคร้ายบางอย่างแม้จะเยียวยาอย่างไรก็อาจจะทำได้เพียงการบรรเทาความเจ็บป่วยเท่านั้น เพราะยากที่จะหายขาดหรือกลับคืนสู่สภาพปกติเหมือนเดิมได้

ปัญหาลำคัญอย่างหนึ่งในสังคมจึงเป็นปัญหาอันเกิดจากทุกข์ ไม่ว่าจะทุกข์กายอันเกิดจากโรคร้ายไข้เจ็บ หรือทุกข์ใจอันเป็นผลมาจากทุกข์ทางกายก็ตาม ทำอย่างไรจึงจะทำให้ผู้คนที่อยู่ในห่วงแห่งความทุกข์เหล่านี้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม รวมถึงการอยู่ร่วมกับ

ความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นได้อย่างทรงคุณค่า มีสติรู้เท่าทัน และมีความสุข ได้อย่างพอเพียงภายใต้เงื่อนไขของปัญหาที่มีอยู่

คุณสุทธาสนี น้อยอินทร์ หรือคุณตัว เป็นอีกคนหนึ่งเช่นเดียวกับทุกคนในโลกที่ต้องการความรัก ความอบอุ่น นับตั้งแต่ลืมตาดูโลก แต่สำหรับคุณตัวแล้ว สิ่งที่ได้รับกลับเป็นการแตกแยกของชีวิต สมรณะระหว่างพ่อกับแม่ นับตั้งแต่เธอยังเป็นทารกอยู่ในครรภ์

คุณตัวจึงเติบโตมาพร้อมกับการโยยหาความรัก และความอบอุ่น ประกอบกับวิถีทำให้สิ่งที่แสดงออกกลับนำไปสู่ความไม่เข้าใจ และความขัดแย้งในครอบครัว จนนำชีวิตเธอไปสู่เส้นทางของสิ่งเสพติด แต่นับเป็นโชคดีของคุณตัว ที่ความรักได้กลับมาเยียวยาร่างกายและบาดแผลในใจอีกครั้ง...เป็นความรักของแม่ที่มีต่อลูก แต่บทเรียนครั้งนี้ไม่ได้ลดทิวในตัวของเธอต่อบุคคลรอบข้างลงได้ ท้ายที่สุดเธอจึงตัดสินใจออกจากบ้าน และใช้ชีวิตด้วยการทำงานสอนหนังสือให้ชาวเขาในภาคเหนือ

ชีวิตจากบนดอยได้กลับคืนสู่เมืองหลวงอีกครั้ง เมื่อคุณตัวเข้ามาทำงานในชุมชนแออัด ก่อนที่จะเดินทางไปอีสานเพื่อเริ่มงานกับกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งนับเป็นช่วงเวลาของการทำงานที่มีทั้งสุขและทุกข์คละเคล้ากันไป สุขเพราะได้ทำงานกับเด็กที่บริสุทธิ์ ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงและอนาคตที่สดใสของเด็กเหล่านั้น แต่ทุกข์เพราะต้อง

ต่อสู้กับความไม่เข้าใจของสังคมและชุมชนรอบข้าง

การทำงานจึงต้องพบทั้งปัญหา อุปสรรค และการสูญเสีย หลายครั้งที่รู้สึกท้อแท้ และสิ้นหวัง แต่ก็สามารถก้าวผ่านขวากหนามเหล่านั้นมาได้ด้วยความรักและกำลังใจจากเด็กๆ ที่ถือว่าอยู่ในครอบครัวเดียวกัน แม้ว่าแต่ละคนจะไม่ได้เกิดจากผู้ให้กำเนิดเดียวกันก็ตาม

อุปสรรคในชีวิตทำให้เธอต้องล้มลงหลายครั้ง แต่เมื่อล้มแล้วก็สามารถลุกขึ้นมาเริ่มต้นใหม่ได้ แม้ว่าจะต้องใช้เวลาก็ตาม นั่นเพราะคุณตัวมีแนวคิดที่แยกแยะระหว่างสิ่งที่เราทำกับสิ่งที่คนอื่นทำให้เราออกจากกัน เราทำเพราะคิดว่าเป็นดี และเรามีความสุขที่จะทำ ความสุขหรือสิ่งที่เราได้รับตอบแทนอยู่ในขั้นตอนที่เราทำแล้ว ในขณะที่สิ่งที่คนอื่นเห็นหรือสิ่งที่สังคมตอบแทนเป็นเพียงส่วนที่เพิ่มเข้ามาเท่านั้น ซึ่งเราอาจจะได้รับหรือไม่ได้รับก็ได้ หากแยกสองส่วนนี้ออกจากกันได้ เราจะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ความท้อถอยที่จะทำความดีก็จะหมดไป

นอกเหนือจากอุปสรรคจากการทำงานแล้ว คุณตัวยังมีปัญหาทางกายจากการป่วยเป็นมะเร็งที่ลำไส้ด้วย แต่ปัญหาดังกล่าวไม่สามารถหยุดยั้งการดำเนินชีวิตและความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของเธอได้ เธอพยายามเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตพร้อมกับความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น

คุณตีวเปรียบความเจ็บป่วยเหมือนกับคนที่เข้ามาอยู่กับเรา ฉะนั้นเราต้องทำความรู้จักกับเขา เข้าใจขั้นตอนของอาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่าเหมือนกิจวัตรต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งที่เราต้องพบ ดังนั้นเมื่อเกิดความเจ็บป่วยจากมะเร็ง เธอจึงพยายามที่จะรู้เท่าทันกับอาการ และไม่ยอมให้ความเจ็บป่วยเหล่านั้นมาเป็นเงื่อนไขในการลดทอนการทำงานและการใช้ชีวิต

ประสบการณ์ของคุณตีวจึงเป็นที่มาของ มูลนิธิสุทธาสินี น้อยอินทร์ สถานที่ซึ่งเก็บสะสมบทเรียนชีวิต บทเรียนที่ทำให้กำลังใจกับหลายผู้คนที่ประสบปัญหาในสังคมว่า การทำหน้าที่ของตนด้วยใจรักนั้นสร้างความสุขให้ได้กับคนทุกคน ไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะประสบปัญหาอย่างไร นอกจากนั้นยังเป็นการเสริมความรู้ให้กับสังคมว่า ผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพกายนั้น เป็นคนที่กายอาจจะเจ็บ แต่จิตใจของเขาเหล่านั้นไม่ได้ป่วยตามไปด้วย เขายังเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคม สามารถทำงานและใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข

มูลนิธิสุทธาสินี น้อยอินทร์ในวันนี้จึงเป็นศูนย์รวมแห่งความรัก ความเอื้ออาทรของทุกคน โดยเฉพาะเด็กๆ ผู้ด้อยโอกาสและเด็กที่ประสบปัญหาจากสุขภาพทางกาย ...ที่นี้จึงเป็นสถานที่ที่พร้อมทุกอย่างสำหรับสิ่งที่คุณสุทธาสินีโหยหามาตลอดชีวิต ที่นี้จึงเป็นแหล่งรวมความสุขให้

กับเธอและเด็กๆที่มีหัวใจเดียวกัน นั่นเพราะเขาเหล่านี้ได้แบ่งปันความรักให้แก่กัน และพร้อมที่จะเรียนรู้การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับความเจ็บป่วยได้อย่างรู้เท่าทัน

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณสุทธาสิณี น้อยอินทร์

ที่อยู่ มูลนิธิสุทธาสิณี น้อยอินทร์ อ.เมือง จ.ยโสธร

โทรศัพท์ 01-0671626 หรือ 045-722241

เต็มวิถี ร้อยความหวัง จากขุมคลังธรรมชาติ "ผืนป่าดงมะไฟ"

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

ป่าดงมะไฟเป็นผืนป่าขนาดใหญ่ของภาคอีสาน ครอบคลุมพื้นที่
ในเขตตำบลดงมะไฟ อำเภอทรายมูล ตำบลทุ่งแต และตำบลซันไดใหญ่
อำเภอเมือง ประกาศให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติเมื่อปี 2508 เนื้อที่ทั้งสิ้น
62,731 ไร่

ในอดีตป่าดงมะไฟมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งพันธุ์พืชและสัตว์ป่า
ต่อมาป่าดงมะไฟได้รับสัมปทานให้นายทุนตัดไม้ได้ตั้งแต่ปี 2495 เป็นต้น
มากระทั่งป่าดงมะไฟมีสภาพเสื่อมโทรมลง ประกอบกับในช่วงดังกล่าว
ชาวบ้านที่อาศัยรอบป่าได้เข้าบุกเบิกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น
ฝ้าย มันสำปะหลัง ตามนโยบายการส่งเสริมของรัฐในช่วงเวลานั้น

สภาพของผืนป่าดงมะไฟเป็นป่าโคกเต็งรัง มีป่าเบญจพรรณ

และป่าดิบแล้งอยู่ประปราย รอบผืนป่าดงมะไฟมีหมู่บ้านอยู่รายล้อม
นับร้อยหมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านมีป่าวัฒนธรรมขนาดย่อมอีกหลายผืน

ป่าเล็กป่าน้อยของแต่ละหมู่บ้าน ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์โดย
แยกตามลักษณะของป่า เช่น ป่าดอานปูตา จะเป็นที่ประกอบพิธีทางด้าน
ความเชื่อ ป่าช้าเอาไว้ประกอบพิธีฝัง หรือเผาศพ และป่าทำเลเลี้ยงสัตว์
ก็จะมีสำหรับเลี้ยงสัตว์ ทุกป่าชาวบ้านก็จะเข้าไปเก็บหาของป่าเป็นวิถีการ
ดำรงชีพมาทุกฤดูกาล

ลุงคำพูน บุญทวี นักเขียน"ลูกอีสาน" เลือดเนื้อเชื้อไขชาวยโสธร
ซึ่งได้รับรางวัลซีไรต์คนแรก บ้านที่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนรอบผืน
ป่าดงมะไฟไว้อย่างเห็นภาพ

ลุงคำพูนเรียกป่าดงมะไฟผืนนี้ว่า "ป่าโคกหนองใหญ่" มีเห็ดป่า
ตามธรรมชาติ ซึ่งมีรสชาติพิเศษสุดจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่พบเห็ดป่าในพื้นที่
ใดเทียบได้ ชุมชนรอบป่าจะรับรู้กันว่าฤดูกาลวันเวลาใดจะเก็บเห็ดชนิดใด
มาปรุงเป็นอาหารประเภทไหน มีพืชผักชนิดใดเป็นเครื่องเคียง ซึ่งจะทำ
ให้อาหารมื้อนั้นมีรสกลมกล่อม คั้นลื่น ถูกปาก และเมื่อมีผลผลิตเห็ด
มากก็มักจะนำเห็ดมาแปรรูปเป็นข้าวเกรียบแผ่นบ้าง บดบั่นทำน้ำพริก
สำเร็จรูปบ้าง เป็นการถนอมอาหารเก็บไว้บริโภคได้นาน ในพิธีบุญเบิก
บ้าน ก็จะนำเครื่องตดมาจากผืนป่าดงมะไฟมาเป็นส่วนผสมทำข้าวโป่ง

ก็ไม่ลำบากลำบากอะไร

ปราโมทย์ ในจิต นักกลอนผู้มีจิตวิญญาณ สำนึกถึงตำนาน
ป่าดงมะไฟและเห็ดป่าได้ จึงเรียงร้อยถ้อยคำไว้อย่างล้าลึกถึงแก่นอารมณ์
ตอนหนึ่งว่า

“ผืนไพรให้คุณค่าผืนป่าให้ชีวิต
สืบลิตีวิญญาณอาจหาญกล้า
ดำรงคงสืบทอดตลอดมา
ตำนานป่า “ดงมะไฟ” ให้ลือนาม
ผืนดินกลิ่นหอมย้อมชุ่มน้ำ
พฤกษาค้ำปกคลุมร่มอร่าม
ชะอุ่มเย็นเด่นค่าส่ง่างาม
ทุกเขตคามได้พึ่งพาผาสุกกัน
ผืนป่าครึ้มคั่นแมงเสกหยาดฝน
ทุกหยดหล่นบนแผ่นพรหมห่มสุขสันต์
ผลิพุ่มพฤกษ์เห็ดป่านานาครัน
สานสัมพันธ์สัตว์สัตว์สมอุดมดี”

จากต้นทุนทางธรรมชาติ และฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชุมชน
รอบผืนป่าดงมะไฟได้มีการจัดกระทำขึ้นเพื่อเสริมสร้างความเป็นอยู่ของ

ผู้คนในชุมชน ผลผลิตที่ได้จากผืนป่าดงมะไฟสามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน เป็นต้นว่า การเก็บหาของป่าโดยเฉพาะเห็ดและแมลงแล้วนำไปจำหน่ายสร้างรายได้ 300-400 บาทต่อวัน การแปรรูปอาหารจากเห็ด คือการทำข้าวเกรียบเห็ดโคกจำหน่ายกิโลกรัมละ 150 บาท และแจ่ว (น้ำพริก) เห็ดโคก โดยกลุ่มแม่บ้านบ้านค้ำน้ำเกี๊ยะและขยายเครือข่ายไปยังหมู่บ้านต่างๆ รอบป่า กลุ่มจักสาน (จากไม้ไผ่) สานกระติบข้าวสานหวด สานมวย และอุปกรณ์จับสัตว์น้ำต่างๆ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่ดูแลสุขภาพของชุมชนคือ กลุ่มหมอนวดแผนโบราณ และยาสมุนไพร เป็นการดูแลบำบัดโรคภัยไข้เจ็บขั้นพื้นฐานของคนในชุมชน

สำหรับภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของชุมชนอีสาน ที่สืบทอดเกี่ยวโยงไปถึงความผูกพันระหว่างคน ผี ที่เรียกว่า "ผีปู่ตา" อย่างแนบแน่น ผู้ที่สามารถเชื่อมโยงเป็นสื่อกับผีและป่าได้ก็คือ "เฒ่าจ้ำ" ซึ่งจะคอยพูดบนบานตกลงกับผีปู่ตาเพื่อให้อำนวยโชคลาภ และคุ้มครองป้องกันภัยให้กับคนในชุมชน ป่าเล็กป่าน้อยที่อยู่รอบๆ ผืนป่าดงมะไฟก็จะมีป่าดอนปู่ตาและเฒ่าจ้ำทุกหมู่บ้าน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนดงมะไฟ ทั้งหมดมีความมุ่งหวังที่จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ให้ทันกับสังคมปัจจุบันเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและความสุขที่ยั่งยืนสืบไป

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณณัฐนันท์ พงศ์ภูริทัศน์

ที่อยู่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จ.ยโสธร อ.เมือง
จ.ยโสธร โทรศัพท์ 09-8446658 หรือ 045-712710

ลุงคำป่วน: นักสู้แห่งภูเรือ

ไกรเลิศ ทวีกุล

"เมืองแห่งทะเลภูเขา สุดหนาวในสยาม ดอกไม้งามสามฤดู" เป็นคำกล่าวขานถึงจังหวัด "เลย" เมืองที่ซึ่งใครจะรู้ว่า "ดอกไม้งามสามฤดู" มาจากไหน หากไม่มีชายชื่อ "คำป่วน สุจริต" แล้ว จังหวัดเลยในวันนี้คงขาดดอกไม้งามสามฤดูเป็นแน่แท้

ลุงคำป่วน เริ่มเรียนรู้การผลิตไม้ดอกเมื่อครั้งทำงานอยู่บริษัทเอกชนที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ทางด้านไม้ดอก ต่อมาได้ออกจากบริษัทและกลับมาทดลองทำเองบ้าง ในช่วงแรกลุงปลูกไม้ดอกชนิดไฮเดรนเยียออกสู่ตลาดแต่ไม่ได้รับความนิยมมากนัก ต่อมาจึงปลูกต้นคริสต์มาสแทนปรากฏว่าดอกไม้สีแดงดังกล่าวกลับทำให้ชื่อเสียงของภูเรือโด่งดังมาจนทุกวันนี้

เมื่อพลิกผันตัวเองมาเป็นผู้ผลิตและผู้ขาย ลุงพบปัญหาอุปสรรคมากมายเนื่องจากทำการตลาดไม่เป็น เมื่อผลิตแล้วไปขายที่กรุงเทพฯกลับไม่มีคนซื้อ ทั้งๆที่ไม่ดีดองมากกว่าคนอื่น จึงจำใจต้องแจกฟรี แต่นั่นกลับเป็นเสมือนกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ หลังจากนั้นจึงมีพ่อค้าจากกรุงเทพฯมารับซื้อที่ภูเรือ แต่เมื่อนำไปขายต่อ พ่อค้ากลับบอกว่าเป็นดอกไม้จากเชียงใหม่

เมื่อเห็นช่องทางที่จะขยายผลสู่ลูกหลานได้เนื่องจากมีตลาดรองรับมากขึ้น ลุงจึงเริ่มถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ให้แก่เด็กที่มีปัญหาครอบครัวและยาเสพติด รวมถึงการออกทุนในการผลิตไม้ดอกให้

แต่ดูเสมือนว่าหนทางสู่ความสำเร็จของลุงไม่ได้ง่ายดังที่ต้องการ เมื่อหน่วยงานของรัฐมาไล่ที่ เนื่องจากใช้ไหล่ถนนลาดยางในการผลิตและจำหน่ายดอกไม้ แต่ท้ายที่สุดลุงคำนวณก็สามารถพลิกฟื้นวิกฤติเป็นโอกาสได้ จากนั้นเป็นต้นมาชื่อเสียงด้านคุณภาพและความสวยงามของไม้ดอกแห่งภูเรือจึงเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

นอกเหนือจากดอกไม้แล้ว ยังมีผลผลิตอื่นๆที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับลูกหลานในภูเรืออีกหลายอย่าง เช่น น้ำเต้าซึ่งลุงคำนวณปลูกไว้ 1 ต้นจะได้ผลผลิตเป็นร้อยๆ ผล หากเหลือกินก็นำมาทำแห้งและจำหน่ายเป็นของฝากจากภูเรือ อีกทั้งยังได้ขยายผลให้ลูกหลานได้ปลูกและจำหน่าย

เองโดยการตั้งเพิงข้างถนน แต่พอขายได้ดี ก็ถูกไล่จากหน่วยงานราชการ เดิมอีก ลุงคำป่วนต้องช่วยประสานงานแก้ไขอีก ในที่สุดแต่ละร้านเริ่มมี รายได้ดีจนยึดเป็นอาชีพหลักแทนการทำไร่เดี๋ยวยุไรข้าวโพด เช่นเดียวกับ ผู้ผลิตไม้ดอกที่มีพื้นที่ 1 งาน แต่กลับสร้างรายได้มากกว่าทำไร่เป็น ลิบๆ ไร่

ลุงคำป่วนเคยปลูกกุหลาบขาย แต่ก็ต้องพ่ายแพ้ต่อสารเคมี กำจัดแมลง จนทำให้ลุงคำป่วนต้องหันหลังให้สารเคมีอย่างสิ้นเชิงและ กลับไปใช้วิธีการทางธรรมชาติเข้ามาแทน

ลุงเป็นเรียนรู้เทคนิคบังคับใบให้ลื่นจี๊ดติดดอกโดยบังเอิญ จากนั้น ก็มีการเผยแพร่เทคนิควิธีการไปอย่างแพร่หลายในภูเรือ ในส่วนของต้น คริสต์มาสนั้น ลุงคำป่วนได้ค้นคิดวิธีการขยายพันธุ์จนได้ผล ที่สำคัญคือ เป็นผู้ค้นพบการผสมพันธุ์คนแรกจนได้สายพันธุ์ใหม่มากมาย

นอกจากไม้ดอกและผลผลิตทางพืชผักแล้ว ลุงคำป่วนยังสนใจ ด้านสมุนไพร ทั้งเพื่อการเกษตรและการบำบัดรักษา โดยหลากหลาย กิจกรรมได้ผ่านการวิจัยและพัฒนาในเครือข่าย นามว่า "ชมรมภูมิปัญญา ลีเขียว" ทั่วถิ่นจังหวัดเลย โดยมีลุงคำป่วนเป็นประธานชมรม

บนเส้นทางอันยาวไกลกับแนวคิดของการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ให้ก้าวเดินไปข้างหน้า ลุงคำป่วนจึงได้จัดฝึกอบรมหลักสูตร "อัจฉรมชีวิต"

เพื่อเป็นช่องทางถ่ายทอดกระบวนการทำงานและประสบการณ์สู่ผู้หลากหลาย
และพี่น้องเกษตรกร

ด้วยผลแห่งการช่วยเหลือสังคมอย่างไม่หยุดนิ่ง ดุษฎีกิตติม-
ศักดิ์และครุภูมิปัญญาไทย คือ เกียรติยศที่สังคมมอบให้ "ลุงคำป่วน"

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณคำป่วน สุจริตษา

ที่อยู่ 67 หมู่ 2 บ้านหนองเสือคราง ต.หนองบัว อ.ภูเรือ จ.เลย 42160

โทรศัพท์ 042-899-062 หรือ 01-769-2141

คุณค่านวณ สุจริตษา

ที่อยู่ คำนวณเนิร์สเซอร์รี่ อ.ภูเรือ จ.เลย

โทรศัพท์ 042-899-275

เทือกเขาसानฝั้น ลัมพันธ์เสริมอาชีพ ชุมชนบ้านปวนพู่

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

ปวนพู่ หมายถึง ช่องว่างที่มีน้ำทะเลสูงขึ้นมาใช้เป็นชื่อแม่น้ำ และใช้เป็นชื่อบ้านปวนพู่ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งน้ำปวนพู่ด้วย ยังมีคำบอกเล่าว่า ปวนพพ แผลงมาจาก "กวนคุ" โดยวิถีชีวิตของชาวบ้านใช้ คุ หรือ คุรุ เป็นภาชนะสานรูปทรงคล้ายถังน้ำ ทำจากไม้ไผ่สานเอาชันยาปิดรอบรูรั่ว ใช้สำหรับตักน้ำแต่เนื่องจากลำห้วยปวนพู่มีปลาชุกชุม ก่อนตักจำเป็น ต้องใช้ คุ หรือ คุรุ กวนน้ำ (กวนคุ) ให้ปลาแตกหนีไปก่อนจึงตักน้ำได้

พื้นที่ตำบลปวนพู่ กิ่งอำเภอหนองหิน มีภูมิบริเวณที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ ลักษณะเป็นพื้นที่ป่าหิน และพันธุ์ไม้ที่หลากหลาย ภูเขาหินปูนที่สวนหินผางาม คือลักษณะที่โดดเด่น ประกอบกับมีน้ำตกเพียงดิน ซึ่งไหลลงลำห้วยปวน มีถ้ำห้วยปูน ถ้ำโพธิสัตว์ที่สวยงามอัน

เป็นโศรกผา และหिनรอบถ้ำด้านหน้าสำนักสงฆ์โพธิ์สัตว์ได้รับการดูแลรักษาความสะอาดจัดแต่งสถานที่สวยงาม กลมกลืนกับธรรมชาติของป่าเขา และถ้ำนี้มีถ้ำเล็กถ้ำน้อยเรียงรายอยู่ไต่ยอดเขา 14 คูหา มีธารลอดซึ่งเป็นธารน้ำใต้ดิน ต้นปรัง ต้นจันทน์ที่มีอายุเก็นร้อย รวมทั้งพืชสมุนไพรนับร้อยชนิด จากปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ทำให้พื้นที่ตำบลปวนพุกได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ใช้ความงามของธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งจูงใจนักท่องเที่ยว

ชุมชนจึงจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยนำภูมินิเวศและทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นจุดขาย ทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว ตั้งร้านค้าชุมชน ร้านค้ากลุ่มอาชีพสินค้าพื้นเมือง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหลายลักษณะล้วนแต่ก่อให้เกิดรายได้สร้างความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตที่ดีขึ้น

โดยเฉพาะมัคคุเทศก์น้อย ซึ่งเป็นเยาวชนจากโรงเรียนต่างๆ และเยาวชนที่ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียน มีการจัดการฝึกอบรมเรียนรู้ในค่ายมัคคุเทศก์ มัคคุเทศก์น้อยสามารถสร้างรายได้นับหลายพันบาทต่อเดือน เป็นทุนการศึกษาช่วยเหลือเจือจุนครอบครัวได้อย่างดียิ่งอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัว และอีกอาชีพหนึ่งคือ งานด้านหัตถกรรม ชาวบ้านในชุมชนปวนพุกจะทำของที่ระลึกจากไม้ไผ่ เช่น แจกกัน

แก้วน้ำ เครื่องประดับ เป็นต้น เพื่อจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมสวนหินผางาม

จากภูมิประเทศของพื้นที่ที่มีความงามจากธรรมชาติ ชุมชนมีการพัฒนาวิถีความเป็นอยู่โดยมีสถาบันการศึกษา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งขยายเครือข่ายการสร้างงานในชุมชน อันเป็นการช่วยยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้อยู่ดีมีสุขโดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่มีคุณค่ามาสร้างมูลค่า และองค์ความรู้

การจัดกิจกรรมลักษณะต่างๆ ทุกฝ่ายได้หลอมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มองเห็นได้เป็นรูปแบบที่ชัดเจน ชุมชนปวนพุมิทุนทางสังคมที่เพียงพอ ด้านภูมิปัญญา ด้านพืชพันธุ์สมุนไพร ด้านงานฝีมืองานจักสาน พร้อมทั้งมีการถ่ายทอดเชื่อมโยงสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพหลายกลุ่มมีการนำเอาต้นทุนทางธรรมชาติมาประยุกต์ปรับเปลี่ยนสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ละกลุ่มมีการร่วมประชุมวางแผน แลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นแบบันผลประโยชน์กันอย่างลงตัว เนื่องจากมี อบต.ปวนพุมิ เป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการที่ดี

การปรับเปลี่ยนวิถีความเป็นอยู่ตามยุคตามสมัยและสังคมปัจจุบัน โดยการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามมาเป็นทุนเพื่อสร้างรายได้ให้กับราษฎร ภายใต้การประสานความร่วมมือของชุมชน และ

องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุ่มที่เข้มแข็งและจริงจัง ทุกครอบครัวในเขตตำบลปวนพุ่มอาชีพ มีรายได้ มีความเป็นอยู่ที่ดี ทุกชีวิตมีคุณค่า แต่ละหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านชุมชนสัมพันธ์ และที่สำคัญเป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด กล่าวได้ว่า เป็นนวัตกรรมการนำชุมชนสู่ความเป็นชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขได้อีกแนวทางหนึ่ง

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณบัวฮอง บุญป่อง

ที่อยู่ องค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุ่ม

ต.ปวนพุ่ม กิ่งอ.หนองหิน จ.เลย

โทรศัพท์ 07-9445572

ดาบชัยสิทธิ์...ผู้พิชิตเกษตรอินทรีย์ ที่ขอนแก่น

ไกรเลิศ ทวีกุล

"ดาบชัยสิทธิ์" อดีตตำรวจแห่งกองกำกับการตำรวจเมืองขอนแก่น ได้ลาออกก่อนเกษียณอายุราชการ มาเป็นเกษตรกรเต็มตัว ด้วยการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งดำเนินกิจกรรมหลากหลายในผืนดิน 18 ไร่ โดยเน้นกิจกรรมในรูปแบบไร่นาสวนผสม จากที่เคยเน้นใช้สารเคมีทั้งปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช จนแทบเอาชีวิตไม่รอดกับสารพิษเหล่านั้น ได้หันมาใช้สารอินทรีย์ทั้งนาสวน จนเป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่เป็นตัวอย่างของชุมชนทั้งในและต่างประเทศ

ดาบชัยสิทธิ์เริ่มปรับปรุงผืนนาสู่การทำเกษตรแบบไร่นาสวนผสม ด้วยการเข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร (คปร.) โดยแบ่งที่ดินออกเป็นส่วนๆ ทั้งทำนา ทำสวนผัก

ผลไม้ บ่อปลา และแหล่งเรียนรู้ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวเป็นทั้งกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการพัฒนาเทคโนโลยีให้เหมาะสมในการทำงาน รวมทั้งเป็นการคิดค้นนวัตกรรมเพื่อพัฒนากิจกรรมในนาสวน ซึ่งทั้งหมดพร้อมถ่ายทอดสู่ผู้สนใจจริง

การทำนาข้าวอินทรีย์ ในพื้นที่ 4-5 ไร่ สามารถมีผลผลิตไว้บริโภคและจำหน่าย ด้วยมีผลผลิตสูงถึง 550 กิโลกรัมต่อไร่ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของการผลิตข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งลดต้นทุนการผลิตได้อย่างมหาศาล การทำเกษตรอินทรีย์รวมถึงไม้ผลที่ปลูกไว้ในพื้นที่กว่า 8.5 ไร่ ส่วนใหญ่เป็น มะม่วง กัลย ฝรั่ง มะขามหวาน มะพร้าว กระท้อน ซึ่งมะม่วงและกัลยหอมทองล้วนเป็นผลผลิตหลัก โดยที่มะม่วงมีทั้งในและนอกฤดู

การเพิ่มผลผลิตใช้วิธีการตัดแต่งกิ่งที่เหมาะสม พร้อมใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ขณะที่กัลยหอมทองเน้นการให้น้ำเพื่อให้แตกหน่อพร้อมขยายพันธุ์เพื่อส่งเสริมและจำหน่าย ผลกัลยหอมทองเน้นคุณภาพด้วยปุ๋ยอินทรีย์พร้อมใช้นวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ "เครื่องมือปักหลักค้ำยัน" ในการค้ำต้นกัลยไม่ให้ล้ม

ภรรยาของดาบชัยสิทธิ์ นามว่า "บุญมี" เป็นผู้สนับสนุนการทำงาน และร่วมทำกิจกรรมเคียงบ่าเคียงไหล่ในแปลง แม้บุญมีเน้นการ

ปลูกผักอินทรีย์ ด้วยการปลูกผักที่บริโภคในครัวเรือน และผลิตตามที่ต้องการ ขอนแก่นต้องการ ใน 1 ปีสามารถผลิตได้ 6 รอบ มีรายได้ประมาณ 80,000 บาท ในพื้นที่ 1 ไร่

ส่วนรายได้อื่น ๆ ก็มาจากการเลี้ยงวัวควายคู่ไปกับการปลูกหญ้ากินนีสีม่วงแบบสดให้วัวกินโดยตรง ขณะเดียวกันยังมีรายได้ทุกอาทิตย์จากการขายหญ้าที่ปลูกแซมแปลงไม้ผลแก่ฟาร์มวัวอื่น ๆ และตลาดนัดวัวควายด้วย ทั้งนี้เนื่องจากตาบชัยสิทธิ์ปรับปรุงคุณภาพดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ และทำระบบน้ำที่สามารถให้แปลงพืชรวมทั้งแปลงหญ้าได้น้ำแบบตลอดเวลา

ปลาในบ่อและร่องสวนแม้จะไม่เน้นการดูแล แต่ก็ เป็นแหล่งอาหารโปรตีน และเป็นรายได้แบบรายปี ที่สำคัญขณะเดียวกันปลาและกบในกระชังยังเป็นแหล่งอาหารที่จะจับมาบริโภคหรือจำหน่ายตามที่ต้องการได้ด้วย

การผลิตปุ๋ยอินทรีย์และสารสกัดสมุนไพรไล่แมลงเป็นกิจกรรมที่ทำมาโดยตลอดเพื่อใช้ในแปลงเกษตร เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยเม็ด ปุ๋ยน้ำชีวภาพ ปุ๋ยพืชสด น้ำส้มจากเตาเผาถ่านไม้ รวมทั้งปุ๋ยคอกที่ได้จากการเลี้ยงวัว กระบวนการผลิตทั้งปุ๋ยน้ำ ปุ๋ยหมัก และเตาเผาถ่านไม้ “อิ้วเตะ” ผลจากการทุ่มเทในการพัฒนาแปลงไร่นาสวนผสม และการ

ถ่ายทอดประสบการณ์สู่ชุมชน ด้านการจัดการและด้านเกษตรอินทรีย์ รางวัลเกษตรกรดีเด่นและผู้นำกลุ่มต่างๆ จึงเป็นรางวัลแห่งชีวิตของดาบชัยสิทธิ์ ผู้ตั้งความหวังที่จะพัฒนาเกษตรอินทรีย์และอยากเห็นระบบของเกษตรอินทรีย์กระจายทั่วแผ่นดินไทย ทั้งนี้เพื่อให้ชีวิตคนไทยมีความสุขจากการลดค่าใช้จ่าย และภาวะโรคภัยโดยถ้วนทั่วทุกคน

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

ดาบชัยสิทธิ์ ลิทธิ

ที่อยู่ 42 หมู่ 4 บ้านบึงฉิม ต.บึงเนียม อ.เมือง จ.ขอนแก่น

โทรศัพท์ 06-220-4566

คุณสุวิวัฒน์ บุญจันทร์

ที่อยู่ ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น

โทรศัพท์ 043-343097 หรือ 01-954-0455

พระมหาสี... พระนักพัฒนาแห่งน้ำพอง

ไกรเลิศ ทวีกุล

พระมหาสีหรือพระครูสุธีปริยัติโคดม เจ้าคณะอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น บวชเรียนตั้งแต่สามเณรจบจนได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดชัยศรีซึ่งเป็นวัดที่เคยบวชเรียน และเป็นเจ้าคณะอำเภอ น้ำพอง ในปัจจุบัน

แม้ว่างานด้านพุทธศาสนาจะมากล้น แต่ด้วยความเมตตาต่อชาวบ้านที่ช่วยค้ำจุนศาสนา จึงได้ทุ่มเททั้งแรงกาย แรงใจ แรงสมอง และทรัพย์ที่ญาติโยมร่วมทำบุญ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนต่างๆ ให้ดีขึ้นในหลากหลายด้าน

หมู่บ้านบวรเป็นโครงการแรกของการพัฒนาชุมชนที่ได้รับความร่วมมือจากองค์การทั้งอำเภอ ตำบลและชุมชน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานรัฐ คือ ชนเคปรการประกวต แต่พระมหาสีได้ตระหนักว่า นั้นเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของงานพัฒนา ขณะที่ยปัญหาของชุมชนยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างตรงจุดโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ

พระมหาสีจึงได้ริเริ่มจัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน โดยเริ่มจากเงินทุน 20,000 บาท จากสมาชิก 138 คนเมื่อปี 2538 จนปัจจุบันในปี 2548 มีสมาชิก 600 คน มีเงินทุน 10 ล้านบาท ธนาคารหมู่บ้านของบ้านเสียว น้ำพองกลายเป็นแบบอย่างของกลุ่มกองทุนต่างๆ ทั่วประเทศ

ธนาคารผัก หรือ เกษตรลอยฟ้า ที่พระมหาสีพร้อมผู้ใหญบ้าน และแกนนำชุมชนได้ประสานกับองค์กรพัฒนาเอกชน คือ ศูนย์มีชัย บ้านไผ่ มาพัฒนาระบบน้ำชลประทาน พื้นที่เพาะปลูก ระบบการผลิตผัก การจัดการฟาร์มและการตลาด จนเป็นแหล่งสร้างงาน สร้างรายได้ และแหล่งอาหารในท้องถิ่น ขณะเดียวกัน แปลงเกษตรลอยฟ้าก็เป็นที่กั้นการบุกรุกป่าชุมชนของคนหวังแก่ได้อีกด้วย ขณะที่วัดป่าก็ถูกสร้างขึ้นใกล้เคียงกัน ด้วยแนวคิดของพระมหาสีที่ว่า พระคือผู้ดูแลป่าได้ดีกว่า

โรงเรียนแห่งใหม่ที่กว้างขวาง และมีหลากหลายอาคารซึ่งเหมาะต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ก็ล้วนแต่เกิดจากแรงผลักดัน และบุญ

บารมีของพระมหาเถร

พระมหาเถรได้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมจนเป็น 1 ใน 2 แห่ง ในจังหวัดขอนแก่นที่ได้รับรองด้านการสอนธรรมบาลี และที่สร้างศรัทธาให้ชุมชนบ้านเลี้ยวอย่างมากนั่นคือ พระเถรในโรงเรียน สามารถผ่านธรรมบาลีสี่สนามหลวงได้กว่า 70 เปอร์เซนต์ และเป็น 1 ของภาค

สังฆประชาพัฒนาชุมชนและสภาสงฆ์อำเภอคำพ่องเป็นองค์กรสงฆ์ ที่พระมหาเถรเป็นประธานเป็นองค์กรที่มีบทบาทอย่างมากในการช่วยเหลือชุมชน ทั้งทางด้านอนุรักษ์วัฒนธรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชน กิจกรรมเด่นๆ เช่น อนุรักษ์ลำน้ำพ่อง และอนุรักษ์ป่าสามบึงน้ำพ่อง 20,000 ไร่

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอำเภอคำพ่อง ถูกสร้างขึ้นด้วยแรงกระตุ้นที่จะพัฒนาทั้งด้านกายและจิตใจของประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่ประสงค์เข้ามารับการบำบัดยาเสพติด ด้วยการทำงานเป็นทีมอันแข็งแกร่ง และการแบ่งงานกันทำด้วยความราบรื่นกับรองเจ้าคณะอำเภอที่เป็นทั้งผู้คิด ผู้ทำ และผู้บริหาร ด้วยมุมมองที่ว่า งานกำหนดทิศทางระดมทุน ประชาสัมพันธ์ เป็นบทบาทของพระมหาเถร ขณะที่รองเจ้าคณะอำเภอ (พระอาจารย์ไพฑูรย์) ได้เน้นงานบริหารภายใน งานติดตามการก่อสร้างต่างๆ ภายในศูนย์พัฒนาที่ประกอบด้วยวัด หอสมุด ที่พัก

คนชรา ศูนย์เรียนรู้ชุมชน สนามกีฬา โรงเรียนการกุศล โรงครัว แปลงเกษตร แปลงป่าไม้ แหล่งเก็บกักน้ำ และสถานที่พัฒนาอาชีพ

พระมหาสิริชัยได้ว่าเป็นพระดี พระผู้นำ พระที่ประชาชนศรัทธาอย่างจริงใจ เป็นพระที่มุ่งพัฒนาคนให้ท้องหายหิว ก่อนที่จะแนะนำแนวทางให้เขาเหล่านั้นไปสู่สุขภาวะที่ดีต่อไป

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

พระครูสุธีปริยัติโกดม

ที่อยู่ วัดชัยศรี ต.วังชัย อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น

โทรศัพท์ 09-840-9029

คุณโชติ ทองหล่อ

ที่อยู่ บ้านเสี้ยว ต.วังชัย อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น

โทรศัพท์ 09-861-3293

ฟื้นพลัง สร้างคน ชุมชนวังยายทอง

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

บ้านวังยายทอง ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2484 โดยการนำของนายตั้ง พันชนะ ได้ชักชวนญาติพี่น้องจากตำบลด่านขุนทดบ้าง ตำบลบ้านหาญบ้าง ตำบลพันชนะบ้าง รวมไปถึงจากชุมชนถนนหักน้อย เข้ามาจับจองพื้นที่ทำการเกษตร

ในช่วงแรกๆ อพยพเข้ามาเพียง 8 ครัวเรือน มาตั้งบ้านเรือนบริเวณติดกับสระน้ำ นิยมเรียกสระน้ำขนาดใหญ่ว่า "วัง" ในครั้งนั้นมียายทองและพวกพ้อง ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวนหรือ "ฉั้ชกูร" นิยมมาหาของป่าในบริเวณป่าชุมชนข้างตกตาย และอพยพย้ายถิ่นไปเรื่อยๆ ต่อมายายทองหายสาบสูญไปโดยไม่มีใครทราบ ชาวบ้านจึงนำชื่อยายทองมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านวังยายทอง"

ป่าชุมชนข้างตกตายเคยมีอาณาบริเวณกว้างใหญ่ เป็นผืนป่าอุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยพฤษานาพันธุ์ และสัตว์ป่าหลายชนิด เป็นต้นน้ำลำห้วยม่วงและลำห้วยคันฉู แล้วไหลไปรวมกับแม่น้ำชี ในบริเวณป่าข้างตกตายมีร่องหินลึกสามารถเก็บน้ำได้ตลอดปี สัตว์ป่านานาชนิดอาศัยแหล่งน้ำแห่งนี้กินในฤดูแล้ง เป็นเหตุให้ช้างป่าตัวหนึ่งมากินน้ำและเกิดพลัดตกลงไปในร่องน้ำลึกจนกระทั่งตาย จึงได้ชื่อว่า "ป่าข้างตกตาย" มีคณะกรรมการดำเนินโครงการอนุรักษ์มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 ป่าเริ่มฟื้นตัวมาเป็นลำดับ มีคณะกรรมการที่มาจาก 10 หมู่บ้าน รวมทั้งหมด 113 คน

"อ่างเก็บน้ำข้างตกตาย" เปรียบเสมือนเส้นโลหิตของตำบลวังยายทอง ชาวบ้านวังยายทองตระหนักและเห็นความสำคัญของป่าชุมชนข้างตกตาย ถึงประโยชน์ที่ชาวบ้านทั้งตำบลสืบหมู่บ้าน มีประชากรราว 5,000 คน ซึ่งแต่ละหมู่บ้านได้มาใช้สอยประโยชน์ เก็บผลผลิตจากป่าเป็นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ และใช้น้ำเพื่อการเกษตร ดำเนินชีวิตเป็นปกติสุขเรื่อยมา แต่เนื่องจากชุมชนอยู่ห่างจากป่าราว 3 กิโลเมตร ขาดแหล่งน้ำใช้สอยจึงดำเนินการทำน้ำประปาหมู่บ้าน เริ่มใช้จากบ้านวังยายทองก่อน จากนั้นได้ขยายไปอีกรวม 4 หมู่บ้าน และจะมีการพัฒนาปรับปรุงให้ขยายออกไปให้ครบทุกหมู่บ้าน

ในปีพ.ศ. 2543 นายสามารด คงแก้ว เขาวชนแกนนำรายหนึ่ง ได้เข้าอบรมเรื่องสมุนไพร จึงเกิดแนวคิดที่จะก่อตั้งกลุ่มเขาวชนใน หมู่บ้านวังยายทองขึ้น โดยเชิญพ่อเฒ่าโร หรือนายสำลี ปูนขุนทด และลุงโปร่ง ชูขุนทด ผู้เป็นหมอยาพื้นบ้านเก่าแก่ที่ได้สืบทอดมาจากบิดามา เป็นวิทยุญาปราชญ์ท้องถิ่นให้ถ่ายทอดสู่เขาวชน เนื่องจากพ่อเฒ่าโร รู้จักต้นไม้ในป่าเกือบทุกต้น ทั้งยังสามารถปรุงยารักษาผู้คนมาตั้งแต่ วยรุ่นจนปัจจุบันมีอายุร่วม 70 ปีแล้ว

หลังจากมีการบริหารจัดการป่าชุมชนข้างตกตายแล้ว ปรากฏว่าอาหารที่ได้จากป่ามีปริมาณเพิ่มขึ้นตามลำดับ ทำให้ชาวบ้านในชุมชน ตำบลวังยายทองมีอาหารทางธรรมชาติในทุกฤดูกาล สามารถเก็บหาได้ตลอดปี นอกจากนี้ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และเขาวชนยังได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จนเกิดจิตสำนึก และร่วมมือกันดูแลรักษาผืนป่าไว้ให้คงอยู่ พร้อมกันนั้นก็พยายามประณีตระนอมขอพื้นที่ป่าจากผู้บุกรุกคืนทำให้ผืนป่าที่มีอยู่ 1,075 ไร่ ได้เพิ่มมาอีก 75 ไร่ รวมเป็น 1,150 ไร่ หลังจากได้พื้นที่คืนแล้วกลุ่มอนุรักษ์จึงได้ปรึกษาผู้นำชุมชนให้มีการบริหารจัดการป่าชุมชนอย่างเป็นระบบ แต่งตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนฝ่ายต่างๆ ขึ้นมาดูแล ร่วมกันวางแผนงาน ในอนาคตที่จะพัฒนาปรับปรุงป่าชุมชนข้างตกตายให้เป็นแหล่งอาหาร

ของชุมชน ได้สร้างศูนย์ถ่ายทอดการเรียนรู้ขึ้นที่ป่าชุมชนข้างตกตาย เพื่อที่จะให้เยาวชนรุ่นลูกรุ่นหลานได้สืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพชน ให้มีจิตสำนึกและหวงแหนสมบัติของชุมชน ตลอดจนรู้จักใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน เพื่อความสุขของคนในชุมชนถ้วนหน้า

นายสมคิด ชูขุนทด ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวังยายทอง ซึ่งเป็นแกนนำคนสำคัญในปัจจุบัน สามารถเชื่อมโยงป่าพื้นบ้านอาหารชุมชนของ "ป่าชุมชนข้างตกตาย" ตำบลวังยายทอง ไปสู่การสร้างคุณค่าให้มีมูลค่า สร้างศูนย์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ และผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารจากแหล่งทรัพยากร พร้อมทั้งได้ขยายเครือข่ายไปยังตำบลใกล้เคียง เพื่อให้มาร่วมเป็นพันธมิตรใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ร่วมสร้างแนวคิดแปรรูปผลผลิตเป็นรายได้ สร้างองค์ความรู้ร่วมกับนักวิชาการรวมไปถึงการสืบสานถ่ายทอดไปยังเยาวชน โดยใช้ครูภูมิปัญญาและปราชญ์พื้นบ้านมาเป็นหลัก

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณสมคิด ชูขุนทด

ที่อยู่ 45 บ้านเมืองทอง หมู่ 5 ต.วังยายทอง กิ่งอ.เทพารักษ์

จ.นครราชสีมา

โทรศัพท์ 06-2644295

ชุมชนคนเลี้ยงช้าง สร้างหนทางความยั่งยืน

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

ความผูกพันของคนกับสัตว์นั้นมีมาก โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์
กวยกับช้าง บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม สุรินทร์ ชาวบ้านส่วนใหญ่
เป็นชาวกวย (ส่วย) มีอาชีพเลี้ยงช้าง เชื่อมโยงสืบทอดวิถีชีวิตคนกับ
ช้างที่มีมาตั้งแต่บรรพชนยาวนานมานับศตวรรษ

แต่เดิมบริเวณบ้านกระโพ, บ้านโนนโพ, บ้านหนองบึง และบ้าน
ตากกลาง ในเขตตำบลกระโพมีป่าดงสายทอและป่าดงภูดิน ซึ่งเป็นป่าผืน
ใหญ่ที่ฝูงช้างได้อาศัยทั้งเป็นแหล่งอาหารเป็นสถานที่พักพิง ริมฝั่งแม่น้ำ
มูลซึ่งเป็นระบบนิเวศที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของฝูงช้าง เป็นแหล่ง
อาหารช้างที่อุดมสมบูรณ์ โดยมีอาณาบริเวณกว้างขวางติดกับลำน้ำมูล
ซึ่งเป็นทำเลเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงช้างมาก

ปัจจุบันพื้นที่ป่าหมดไป ความล่มสลายของป่าธรรมชาติที่ฝูงช้างนับร้อยนับพันได้เคยพึ่งพาต้องถูกเบียดเบียนจากนายทุนผู้มีอำนาจและนักการเมืองผู้ฉวยโอกาส ทำให้บริเวณแหล่งที่อยู่อาศัยของช้างสูญสิ้นไป ผู้เลี้ยงช้างเกิดปัญหาอาหารของช้างไม่เพียงพอ บางปีฝนแล้งทั้งคนทั้งช้างอดอยาก จึงจำเป็นต้องดิ้นรนแสวงหาหนทางที่จะเยียวยาให้ช้างจำนวนนับร้อยนับพันดำรงชีพอยู่ได้ ชาวทวยจึงพาช้างไปเผชิญโชคตามแหล่งชุมชนเมือง หรือหัวเมืองใหญ่ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตอยู่ตลอดเวลาเพื่อความอยู่รอดของทั้งช้างและคน

ช้างเป็นสัตว์ป่าแต่ชาวบ้านตำบลกระโพได้เปลี่ยนแปลงวิถีของช้างโดยนำช้างมาอยู่ร่วมกับคน หาดอาหารให้กินเมื่อช้างมีอายุ 2-3 ปีขึ้นไป พร้อมทั้งจะเรียนรู้ได้ก็จะเริ่มฝึก และถึงเวลาผสมพันธุ์เมื่อช้างมีอายุได้ประมาณ 14-15 ปี ก็จะช่วยดำเนินการไปตามปกติวิถีธรรมชาติจนเกิดลูกน้อยเพิ่มอยู่อย่างต่อเนื่อง

จากความแห้งแล้งอดอยากยากแค้นเกิดขึ้นกับชาวบ้านตำบลกระโพ ทำให้อาชีพเลี้ยงช้างเกิดปัญหามาก ชาวบ้านแต่เดิมเลี้ยงช้างเพื่อใช้งานและขาย ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนไปหลายด้านเป็นต้นว่า มีการฝึกช้างเพื่อแสดงละครหรือไม่ก็นำช้างไปตระเวนตามเมืองใหญ่ต่างๆ และไปพำนักกันเป็นช่วงระยะเวลาต่างๆ เช่น อพยพไปอยู่ที่บ้านคลองสน

ทางตอนเหนือของเกาะช้าง ส่วนช้างอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีจำนวนหลายเชือก ก็เที่ยวตระเวนอยู่ที่กรุงเทพฯ โดยจะอยู่รวมกันเป็นหลักแหล่งที่โรงแรม แม็ก ย่านพระราม 9 กลุ่มหนึ่งอยู่ที่สวนสัตว์เปิดจังหวัดนครราชสีมา อีกกลุ่มหนึ่งจะอยู่ที่บ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ นอกนั้นก็กระจายอยู่ตามเมืองท่องเที่ยวใหญ่ ๆ เช่น พัทยา อุตรดิตถ์ ขอนแก่น นครราชสีมา เป็นต้น

การนำช้างไปตระเวนตามพื้นที่ต่างๆ นั้น ควบคุมจะต้องฝึกช้าง ให้เชื่องพร้อมทั้งให้แสดงบทบาทลีลาน่ารัก ซึ่งจะประสบผลสำเร็จหารายได้ง่ายและรายได้ดี และเมื่อถึงคราวมีงานใหญ่ประจำปีของจังหวัด สุรินทร์ ช้างตำบลกระโพที่ไปแสวงหารายได้ในบริเวณต่างๆ จะกลับมาเพื่อจัดการแสดง “งานช้าง” ทางจังหวัดก็ได้ตระหนักที่จะช่วยเหลือเยียวยาทั้งคนและช้างให้ดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในพื้นที่ที่ช้างเกิดและเจริญเติบโตรวมไปถึงการมิได้เอื้ออาทรต่อครุฝึกช้าง เมื่อมีการแสดง 2 วัน ผ่านไป ช้างก็ต้องกลับถิ่นเตรียมแยกย้ายเดินทางไปแสวงหาโชคลาภเพื่อปากท้องอีกต่อไปอย่างน่าเป็นห่วงถึงสุขภาพทั้งคนและช้าง เพราะมิได้สร้างความยั่งยืนไว้ทั้งอาหารและผืนป่าอาณานิคมของช้าง

ตำบลกระโพทั้งหมด 20 หมู่บ้าน บ้านตากกลางเป็นบ้านที่มีขนาดใหญ่และเก่าแก่ที่สุด มีจำนวนครอบครัวที่เลี้ยงช้างมากที่สุด อาชีพ

เลี้ยงช้างซึ่งมีมาช้านานนั้นได้สร้างความเข้มแข็ง และชื่อเสียงให้กับตำบลกระโพนานาน ช้างที่ไม่ได้ไปตระเวนในพื้นที่อื่นก็จะฝึกอยู่ที่บ้านตากกลาง ซึ่งมีศูนย์เลี้ยง ศูนย์เพาะพันธุ์ ศูนย์ฝึก ศูนย์ศึกษาอย่างครบวงจร หากแต่ยังไม่ดำเนินไปอย่างพร้อมมูล จำเป็นต้องสร้างสำนึกรักท้องถิ่น สร้างแหล่งอาหารช้างอย่างพอเพียง และทุกหน่วยงานในพื้นที่ต้องร่วมคิดร่วมทำอย่างจริงจัง

อย่างไรก็ดี ชุมชนตำบลกระโพนและอบต. มุ่งมั่นและพยายามขจัดปัญหาช้างเร่ร่อนซึ่งไปสร้างปัญหาในชุมชนเมือง แต่เนื่องจากการสร้างป่าชุมชนสำหรับช้างโดยเฉพาะนั้น ต้องมีการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจและร่วมทุนทรัพย์ จึงจะสามารถฟันฝ่าอุปสรรคดังกล่าวได้

ปัจจุบันได้ดำเนินการสร้างชุมชนช้างอนุรักษ์ฝั่งแม่น้ำมูล ซึ่งมีสภาพเป็นป่าโปร่งป่าทามตามความชอบของช้าง มีการปลูกพืชอาหารช้างทั้งกล้วยและอ้อย ทั้งนี้ เพื่อสร้างระบบนิเวศสำหรับช้าง โดยเฉพาะเมืองคักการบริหารส่วนตำบลกระโพน กำลังดำเนินการอย่างรีบด่วน ช้างและคน ตลอดจนทั้งผู้เกี่ยวข้องคงได้รับสุขกันถ้วนหน้า ถ้าโครงการในฝันสัมฤทธิ์ผล รวมไปถึงการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับคชศึกษาสืบทอดไปยังเยาวชน อาจต้องบรรจุไว้ในความรู้ท้องถิ่นว่าด้วยการเลี้ยงช้าง การฝึกหัดช้าง ซึ่งคนกลุ่มชาติพันธุ์กวย หรือ ล่วย เท่านั้นที่เข้าใจ และสื่อความรู้สึกับช้างได้ดีที่สุด

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณประกิต กลางพัฒนา

ที่อยู่ 30 หมู่ 9 บ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์

โทรศัพท์ 01-9675015

บุงทามผืนใหญ่ เปลี่ยนเงื่อนไขคนใกล้เขื่อน

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

หลายชุมชนเกิดการเรียนรู้ใหม่ ต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตหลังรัฐสร้างเขื่อนรายไศลกันลำนํ้ามูล ทำให้วิถีชุมชนของคนที่อยู่รอบๆ เขื่อนหลายชุมชนได้รับผลกระทบหนักเบาตามสภาพของพื้นที่ เป็นต้นว่า คนที่อยู่เหนือเขื่อนเกิดน้ำท่วมขังบริเวณกว้าง แม้บริเวณกว้างยาวนานนับปี (แต่เดิมท่วมขังเพียงฤดูกาลเดียวระยะเวลาราว 3 เดือน) ต้องดำเนินชีวิตเป็นชาวประมงเหมือนเดิมหากแต่พันธุ์ปลาลดน้อยลงเนื่องจากปลาที่ขึ้นมาเตรียมวางไข่ไม่อาจวางไข่ได้ ในพื้นที่ป่าบุงป่าทามที่ล่มสลายไปเพราะน้ำท่วมขังยาวนานจนสิ้นสภาพ รวมทั้งพืชพันธุ์ไม้ประเภทไม้กระซะ ตลอดจนผืนนาทามที่เคยเพาะปลูกข้าวก็ไม่อาจดำเนินได้ รวมไปถึงการเลี้ยงสัตว์ก็ไม่มีสถานที่เหมือนเคยปฏิบัติ

ชุมชนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการดำรงชีพไปเป็นการตั้งกลุ่มดำเนินกิจกรรมอย่างอื่นแทนเป็นต้นว่า กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม กลุ่มจักสาน ใช้วัตถุดิบจากไผ่เปาะ ต้นผือ ต้นกก ส่วนชุมชนคนท้ายเขื่อนนั้น ผืนป่าบุงป่าทามที่เคยพึ่งพาอาศัยกลับขาดความอุดมสมบูรณ์จากพิษพืชน้ำ เนื่องจากน้ำไม่ท่วมขังตามธรรมชาติเหมือนเคย จึงต้องปรับเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการเลี้ยงวัว-ควายมากขึ้นเพราะมีปริมาณผืนป่าแผ่กว้างมากขึ้นตามแนวลำน้ำ ทุกชุมชนมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากแบบเดิมคือ ทำนา เลี้ยงสัตว์ ประมง แต่เมื่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสภาวะทางสังคม ทำให้ชุมชนต้องปรับเปลี่ยนเพื่อความอยู่รอดและความอยู่เย็นเป็นสุข

ป่าบุงป่าทามผืนที่ใหญ่ที่สุดของภาคอีสานซึ่งมีพื้นที่มากกว่า 30,000 ไร่ มีอาณาบริเวณครอบคลุมพื้นที่สามอำเภอในสามจังหวัด มีอำเภอราชไศล ศรีสะเกษ อำเภอโพธิ์ทราย ร้อยเอ็ด และอำเภอรัตนบุรี สุรินทร์ แต่ละพื้นที่มีป่าผืนน้อยกระจายเป็นหย่อมๆ เชื่อมต่อ มีป่าบุงป่าทามรัตนบุรี-ราชไศล กินเนื้อที่บริเวณกว้างตั้งแต่ตอนล่างของปากลำชีสู่ปากลำล้นปลา ปากลำเสียวและปากลำห้วยทับทัน

ป่าบุงป่าทามผืนนี้ อยู่บริเวณแม่น้ำมูลตอนกลาง ประมาณ 126 ชุมชนเคยใช้เป็นแหล่งดำรงชีพ มาอย่างยาวนาน เมื่อโครงการโขง ชี

มูลสร้างเขื่อนราษีไศลกันแม่น้ำมูลที่อำเภอราษีไศลเมื่อปี 2536 เกิดน้ำท่วมป่าบุงป่าทามเป็นบริเวณกว้างถึง 50,000 ไร่ มีผลกระทบหลายอย่างตามมาคือ การสูญเสียที่ดินทำกิน ภาวะน้ำท่วมนาข้าวนอกอ่างเก็บน้ำ เพราะน้ำจากที่สูงติดันดินไม่สามารถไหลลงแม่น้ำได้เหมือนเดิม ปัญหาการแพร่กระจายของน้ำและดินเค็ม น้ำเน่า ปลาตาย วัชพืชระบาด ปัญหาสูญเสียอาชีพ อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบๆ ป่าบุงป่าทามและพื้นที่ป่าบุงป่าทามมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนานนั้น รู้จักหาวิธีการทำประโยชน์อย่างยั่งยืน มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบเดิม เป็นการสร้างครอบครัวและสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุข

ผู้ที่ผูกพันและสะสมภูมิปัญญาเกี่ยวกับป่าบุงป่าทามไว้มากที่สุดก็คือชาวบ้าน และเขายังต้องใช้ป่าบุงป่าทามในการดำรงชีวิตต่อไปถึงรุ่นลูกหลาน ดังนั้น ชาวบ้านในชุมชนต่างๆ จึงได้หาแนวทางที่เหมาะสมในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าบุงป่าทามให้คงอยู่ต่อไป

ป่าบุงป่าทามเป็นต้นข้าวของชาวบ้าน ชุมชนรอบป่าบุงป่าทามใช้พื้นที่ลุ่มในการทำนาอย่างยาวนาน โดยระบบการทำนาหาคินสอดคล้องกับวงจรธรรมชาติคือ ก่อนฤดูน้ำหลากจะมีการทำนาในที่ลุ่มต่ำเป็นนาปรัง ปลูกข้าวไร่ ปลูกปอ ทำสวนในบริเวณที่สูงและเก็บเกี่ยวเสร็จก่อนฤดูน้ำหลาก

ป่าบุ่งป่าทามเป็นทำเลเลี้ยงสัตว์สำคัญ ส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านจะเลี้ยงวัวควายเป็นฝูงใหญ่ และเลี้ยงเบ็ด เป็นแหล่งเก็บเกี่ยวผลผลิตจากป่าหรือที่เรียกว่า "ซูปเปอร์มาร์เก็ต" ของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นพืชน้ำ ถ่านไม้ ไม้ใช้สอย ไม้ก่อสร้าง เห็ด ผัก ผลไม้ สมุนไพร สัตว์น้ำต่างๆ

ป่าบุ่งป่าทามเป็นแหล่งสำคัญที่จะศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และบอกความเป็นมาหลายบริเวณเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ มีความเชื่อเกี่ยวกับพระภูมิเจ้าที่ ภูตผี สิ่งอารักษ์ปกปักรักษา และมีพิธีกรรมบวงสรวง เช่น เจ้าพ่อดงภูดินของบ้านผึ้ง ตำบลหนองแค อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น

วิถีของชาวบ้านต้องปรับเปลี่ยนการทำมาหากินให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่มีเขื่อนเป็นเงื่อนไขสำคัญ ในการกำหนดความเป็นอยู่ ซึ่งแต่ละชุมชนก็ต้องจำยอมและพยายามปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีพ เปลี่ยนเงื่อนไขเดิมให้เป็นไปตามสภาพของสิ่งแวดล้อมที่แปรเปลี่ยน วิถีของธรรมชาติอย่างสิ้นเชิง

ชุมชนคนไกล้เขื่อนพบอุปสรรคในสายน้ำเมื่อน้ำตื้นเขิน ก็ปรับวิกฤตเป็นโอกาส โดยนำทรายมาจำหน่าย เป็นอีกวิถีหนึ่งของชุมชนที่ต้องปรับเปลี่ยนไป นอกจากนี้ยังดำเนินอาชีพจักสาน ทอผ้า ทอเสื่อ โดยระดมภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยกันฟื้นฟู เพื่อให้การดำรงชีพดำเนินไปได้

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณธีรชัย วงษ์เลิศ

ที่อยู่ โรงเรียนบ้านอีเซ กิ่งอ.โพธิ์ศรีสุวรรณ จ.ศรีสะเกษ

โทรศัพท์ 01-3891157

"กล้วยน้ำว้า" สู่ "การเรียนรู้อย่างมีความสุข" โรงเรียนบ้านสีแก้ว

ดวง อันทะไชย

ครูค่านวน พรเพ็ญรัตน์ ครูผู้บุกเบิกการเรียนการสอนแบบวิถีชีวิต โดยใช้กล้วยเป็นหัวใจสำคัญในการบูรณาการกับวิถีชีวิตท้องถิ่นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กล่าว่า "กล้วยเป็นพืชคู่ชีวิตของคนทุกคนรวมทั้งคนอีสาน โดยเฉพาะชุมชนบ้านสีแก้วจะมีการปลูกกล้วยตามหัวไร่ปลายนา ตามสวนหรือบริเวณสวนหลังบ้าน ต้นกล้วยมีประโยชน์ตั้งแต่รากจรดใบ ในชีวิตของคนอีสานต้องใช้กล้วยในพิธีกรรมต่างๆ ประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่นั้นล้วนแต่ผูกพันและใช้กล้วย เช่น ทำพิธีสะเดาะเคราะห์ ต้องใช้ก้านและใบ ตลอดจนผลกล้วยสุก หรือในบุญประเพณีต้องนำไปตองกล้วยมา

ทำข้าวต้มมัดสำหรับทำบุญและแจกญาติพี่น้อง

ส่วนรากนั้นนำมาทำเป็นยาสมุนไพร เส้นใยจากต้นกล้วยนำมาบิดเป็นเชือกสำหรับมัดสิ่งของหรือเลี้ยงสัตว์ ก้านกล้วยนำมาตัดเป็นรูปม้า ใช้สำหรับขี่เล่นของเด็กๆ ซึ่งปัจจุบันก็นิยมเล่นกันอยู่ที่เรียกว่า "ม้าก้านกล้วย" ครูคำนวณสาธยายคุณค่าของกล้วย

เพราะกล้วยผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างนี้ จึงเป็นที่มาของ "กล้วยน้ำว้า" สู่ "การเรียนรู้อย่างมีสุข" ของโรงเรียนบ้านสีแก้ว อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด

"โรงเรียนบ้านสีแก้วเดิมนั้น มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเหมือนโรงเรียนทั่วไปที่เน้นวิชาการนำหน้าอาชีพและวิถีชีวิตตามหลัง มุ่งไปสู่การส่งต่อไปเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นหลัก ซึ่งก็ถูกใจผู้ปกครอง แต่นักเรียนหัวโตสมองลึบ คือ โตเฉพาะร่างกายและเรียนเก่ง แต่สติปัญญาในการพึ่งพาตนเอง ไม่มีทักษะชีวิต ไม่เข้าใจชีวิตความเป็นท้องถิ่น หมู่บ้าน ประเพณี วัฒนธรรม ไม่มีความสุขในการเรียนหนังสือ มุ่งสอบเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนประจำจังหวัด ลืมการเรียนการสอนเพื่อไปใช้ชีวิตจริงๆ" ผู้อำนวยการ ทวีศักดิ์ เวียงสมุทร เล่าให้ฟัง

ดังนั้นเพื่อให้เด็กเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ดี โรงเรียนบ้าน

สี่แก้วจึงเห็นกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยนำหลักการแนวคิด มาจัดการเรียนการสอน ดังที่ ผอ.ทวีศักดิ์ เล่าต่อว่า “หัวใจสำคัญก็คือ การฝึกทักษะการปฏิบัติงาน ผลิตภัณฑ์เอง ปลูกผัก เลี้ยงปลาเอง จับปลา เก็บผักมาปรุงเป็นอาหาร กำหนดเมนูเองว่าจะทานอะไร ปรุงอย่างไร ซึ่งถือว่าเป็นวิชาทักษะชีวิตที่ไม่มีการเรียน การสอนในห้องเรียน สอนแบบ วิธีชีวิตจริง ทุกอย่างเป็นเหตุการณ์จริง ไม่มีการสมมติ ทำให้เด็กเรียนเข้าใจ และเรียนรู้ทฤษฎีเกษตรพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่าง ลึกซึ้ง”

“การสอนแบบนี้สามารถสอนและเชื่อมโยงได้ทุกวิชา เช่น ภาษา ไทย ให้เขียนเรียงความเกี่ยวกับประโยชน์ของกล้วย พูดแสดงผลงาน ของตนเอง วิชาคณิตศาสตร์ให้คำนวณจำนวนต้นกล้า การหาพื้นที่ปลูก วิทยาศาสตร์ ให้เรียนรู้ลักษณะของลำต้นและส่วนประกอบต่างๆของพืช รวมทั้งประโยชน์ที่ได้จากพืช หรือวิชาศิลปะดนตรี ก็ให้นักเรียนวาดภาพ ขึ้นตอนการปลูกกล้วย ต้นกล้วย ร้องเพลงเกี่ยวกับต้นกล้วย ส่วนภาษาอังกฤษ ก็สอนคำศัพท์หรือวลีที่ใช้เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ในการปลูกกล้วย เป็นต้น” ครูวีระเล่าถึงวิธีการนำไปใช้ในการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียน การสอนลักษณะนี้ได้รับความร่วมมือและ สนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 และโดยเฉพาะ

กรรมการสถานศึกษา กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาอบต. แต่ในขณะเดียวกันก็ได้รับการต่อว่าต่อขานจากผู้ปกครองบางคนที่ ไม่อยากให้ลูกต้องมาเสียเวลากับการปลูกกล้วย ทำสวนผัก หรือเลี้ยงปลา

ท้ายที่สุดแล้วครูคำนวณได้บอกอย่างภาคภูมิใจว่า “ผู้ปกครอง และชุมชนยอมรับ ทั้งนี้สิ่งเกิดจากการที่ชาวบ้านหรือผู้ปกครองสั่งซื้อหน่อกล้วยจากกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนทุกเทอม บางเทอมนักเรียนไม่สามารถผลิตหน่อกล้วยได้ทันตามความต้องการที่สั่งซื้อเข้ามา ซึ่งตอนนี่ถือว่ากิจกรรมการเรียนการสอนปลูกกล้วยนำหัวของโรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้และผลิตกล้วยขายให้แก่ชุมชนบ้านสีแก้ว และชุมชนใกล้เคียง” ครูคำนวณบอกอย่างภาคภูมิใจ

“ลูกศิษย์ผมหลายคนหลังจากจบไปแล้วก็ไปปลูกกล้วยตามไร่หรือนาของตนเองเพื่อขายบ้าง เพื่อรับประทานบ้าง ซึ่งเขาได้เรียนรู้ปฏิบัติมาแล้ว ทำเองได้เลย เป็นความภาคภูมิใจและความสุขยิ่งของครูผู้สอนที่ไปเยี่ยมลูกศิษย์ที่บ้าน แล้วมองเห็นต้นกล้วยที่ลูกศิษย์ปลูกไว้หน้าบ้านหรือหลังบ้าน” ครูคำนวณเอ่ยถึงลูกศิษย์ด้วยแววตาแห่งความสุข

สำหรับชุมชนบ้านสีแก้วแล้ว กล้วยน้ำว่าได้สอนให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง เรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตที่แท้จริง สอนให้รู้จักพึ่งพาตนเอง สอนให้รู้จักการปลูก การดูแลรักษา การบริโภค และใช้ผลผลิต ตั้งแต่

จากจนถึงใบอย่างสอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิต

คนบ้านสีแก้วไม่ต้องสั่งซื้อแอปเปิ้ลจากต่างประเทศหรือผลไม้
จากภาคอื่นมารับประทานในโครงการอาหารกลางวัน เพราะกล้วยคือ
บทเรียนแห่งการพึ่งพาตนเองอย่างสมดุล และก่อให้เกิดความสุขระหว่าง
คน พี่ช และสิ่งแวดล้อม

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณวีระ เหนียงวาสน์

ที่อยู่ โรงเรียนบ้านสีแก้ว อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด

โทรศัพท์ 01-2639384

คุณคำนวณ เพ็งนรรัตน์

ที่อยู่ โรงเรียนบ้านสีแก้ว อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด

โทรศัพท์ 043-544065

รักชีวิต รักสุขภาพชุมชน อบต.อี่อง

ดวง อันทะไชย

อบต. อี่อง อ.จตุรพักตรพิมาน จ.ร้อยเอ็ด ประสบปัญหาเรื่อง การรुकกล้าแผ้วถางตัดไม้ทำลายป่า รวมทั้งการบุกรุกยึดครองป่าในที่ สาธารณะมาอย่างยาวนาน ดังที่คุณพิชิต หอมพุง อดีตกำนันตำบล อี่องซึ่งปัจจุบันเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเล่าว่า "บางครั้งต้อง ไล่จับกุม ฟ้องร้องคดีหลายราย แต่ผลการดำเนินการกลับไม่แก้ปัญหาเลย เพราะยังมีการบุกรุกป่าอยู่เช่นเดิม ทำให้ผมกลายเป็นศัตรูของชาวบ้าน พอถึงเวลาลงคะแนนเลือกตั้ง คนเหล่านี้ก็กลายเป็นฝ่ายตรงข้ามผม"

แม้ว่าตลอดช่วงการเป็นกำนันจนกระทั่งได้รับเลือกให้เป็น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอี่อง คุณพิชิตได้พยายามแก้ปัญหาและ ศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมาตลอด นอกจากนี้ยังได้รณรงค์

และเรียกร้องให้มีการรักษาป่าสาธารณะ เชิญชวนประชาชนไม่ให้บุกรุกหรือยึดครองที่สาธารณะไปออกเอกสารสิทธิ์เพื่อทำนาหรือทำไร่ก็ตาม หรือแม้แต่การนำเสนอวิธีอนุรักษ์ป่าในรูปแบบต่างๆ แต่การบุกรุกป่าสาธารณะก็ยังมีอยู่

เมื่อมีโอกาสไปเข้าร่วมสัมมนาเวทีสิ่งแวดล้อมที่อุบลราชธานี ปรากฏแห่งความหวังได้เกิดขึ้น เมื่อเขาได้รับข้อมูลถึงวิธีการดูแลรักษาป่าโดยการทำถนนป้องกันแนวป่า และชุดคลองรอบป่า

ข้อมูลดังกล่าวถูกนำเข้าไปในเวทีประชาคมตำบลเพื่อระดมความเห็นและหาคำตอบ ประกอบกับพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ ดร.พระธรรมวิสุทธิญาณ เจ้าอาวาสวัดบึงพลาญชัย ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของผู้คนในตำบลยิ่งมองเห็นด้วยกับวิธีการชุดคลองรอบป่าและทำถนนรอบคลองอีกชั้นหนึ่ง และเมื่อมีโอกาสที่จะพูดหรือเทศนาท่านก็จะสอดแทรกแนวคิดการอนุรักษ์ป่า การดูแลป่า ป่ากับคนต้องพึ่งพาอาศัยกัน

ลุงคำ เทียมวงค์ อดีตผู้ใหญ่บ้านแทนของคำอธิบายที่มาแนวความคิดในการอนุรักษ์ป่าแบบนี้ว่า "เถียงกันพอสมควร บางคนก็ว่าวิธีนี้ดี บางคนก็เสนอว่าวิธีแบบนี้ได้ผล ต่างมีเหตุผลมีผลพอๆ กัน แต่ที่ประชุมเลือกวิธีชุดคลองรอบป่าและทำถนนรอบคลอง วิธีนี้ได้ประโยชน์หลายอย่าง ที่เห็นชัดเจนที่สุดคือพื้นที่ป่าไม่ถูกบุกรุกอีกต่อไป คลองใช้น้ำเพื่อ

การเกษตรได้ ถนนใช้สัญจรไปมาได้ สัตว์ป่าเริ่มมีมาให้เห็น เช่น กระแต บ่าง นก หรืออูเห็นซึ่งก็เริ่มมีแล้ว”

“วันเปิดเวทีประชาคมตำบลหลังจากที่นำเสนอถึงสภาพปัญหา ดังกล่าวแล้ว มีเสียงสะท้อนจากเวที บางคนตะโกนด่าต่อต้าน กล่าวหาว่าต้องการใช้งบประมาณเพื่อทำมาหากิน บางคนบอกว่ารังเกศน จน เบียดบังชาวบ้าน มีหลายคนก็ให้การสนับสนุนเพราะไม่มีวิธีการอื่นที่ดีกว่านี้ในการแก้ไขปัญหา เห็นว่าควรจะทดลองทำดูก่อน หากได้ผล ก็ทำต่อไป หากไม่ได้ผลก็ให้ยกเลิก” คุณพิชิต เล่าให้ฟัง

ที่ประชุมประชาคมเห็นชอบและให้ดำเนินการทดลองในพื้นที่ ป่าโคกดอกกระเจียว จึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาเสนอในที่ประชุมของ สภาอบต. อีง่อง เพื่อสนับสนุนแนวคิดและสนับสนุนงบประมาณในการ ก่อสร้างถนน ซึ่งที่ประชุมของสภาฯตั้งข้อสังเกตมากมายถึงความคุ้มค่า และต้นทุนในการอนุรักษ์ป่าแบบนี้ เพราะต้องใช้งบประมาณมากเพื่อทำ ถนนรอบป่าและขุดลอกคลองรอบป่า นอกจากนี้มีสมาชิกบางคนเสนอ วิธีการแก้ไขปัญหาแบบเดิม เช่น การซื้อเสาคอนกรีตหรือล้อยมรั้วก็น่าจะ เพียงพอและประหยัดงบประมาณ ในที่สุดที่ประชุมสภาอบต.อีง่องก็ เห็นชอบให้ทดลองนำร่องและประเมินดู

ต่อมา จึงได้เลือกป่าโคกดอกกระเจียวซึ่งมีพื้นที่เดิมประมาณ

700 ไร่ ปลูกบุกปลูกเหลือประมาณ 350 ไร่ โดยขออนุมัติงบประมาณก่อสร้างถนนรอบป่าในวงนอกและชุดคลองคลองรอบป่าในวงใน วิธีแบบนี้ได้ตัดลงที่ป่าโคกดอกกระเจียว มีการประเมินผลการดำเนินการโดยนายกองค์การบริหาร สมาชิกสภาอบต. และผู้แทนประชาคมตำบลพบว่าได้ผลในการแก้ปัญหา 100% และทำให้ชาวบ้านที่มีที่ทำกินรอบป่าดังกล่าวพอใจเพราะได้สูบน้ำจากคลองรอบป่ามาใช้เพื่อการเกษตรได้ด้วย และยังใช้ถนนรอบป่าในการขนถ่ายสินค้าการเกษตรผลผลิตจากข้าวนำไปสู่ตลาดในเมืองได้สะดวกกว่าเดิม

ลุงคำ เทียมวงศ์ อดีตผู้ใหญ่บ้านแทนของคำบ้านหนองหนองเล่าว่า "การดูแลรักษาป่าแบบนี้อาจจะไม่ได้ผลในการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อนำต้นไม้หรือไม้มาเผาถ่านหรือทำบ้าน อบต.จะต้องมีโครงการสร้างสำนึกในการรักษ่าป่า อนุรักษ์ป่า มองเห็นป่าเป็นของชุมชนและหมู่บ้านที่จะต้องใช้ร่วมกัน เก็บหาของป่าร่วมกัน ตนได้เสนอให้อบต. ดำเนินการไปแล้ว เช่น โครงการเยาวชนรักษ่าป่า สำรวจป่าหรือการปลูกป่า เป็นต้น เรื่องของจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่า มองเห็นคุณค่าของป่าป่าคือชีวิตของชุมชนจึงเป็นเรื่องที่อบต. อึ้งอองจะต้องดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่องและเป็นกระบวนการ"

เวทีประชาคมหมู่บ้านและตำบลของที่นี่จึงเป็นหัวใจสำคัญที่ทำ

ให้โครงการนี้เดินหน้าต่อไปและประสบความสำเร็จเพราะเวทีประชาคมจะเป็นเวทีรับฟังความคิดเห็น เวทีสะท้อนผลการดำเนินการ เสนอปัญหาและอุปสรรค ร่วมกันหาทางออกกรณีเกิดปัญหา

นอกจากนี้ แกนนำหมู่บ้านทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านต่างเป็นตัวกลางสำคัญในการสื่อสารระหว่างการอนุรักษ์ป่าแบบนี้กับชาวบ้าน โดยใช้หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านบ้าง ใช้เวทีการประชุมกรรมการหมู่บ้านเป็นเวทีบอกกล่าว รวมทั้งอธิบายถึงวิกฤติและความจำเป็นในการอนุรักษ์ป่าเพื่อให้เกิดมรรคผลต่อชุมชน

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณคำ เทียมวงศ์

ที่อยู่ 63 บ้านหนองหนอง หมู่ 5 ต.อีง่อง อ.จตุรพักตรพิมาน

จ.ร้อยเอ็ด

โทรศัพท์ 09-8424063

อวสานขยะเมืองบัว จ.ร้อยเอ็ด

ดวง อันทะไชย

บ้านเมืองบัว อยู่ในตำบลเมืองบัวซึ่งตั้งอยู่ตอนใต้ของอำเภอ
เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 6 กิโลเมตร

ก่อนที่จะถึงจุดอวสานของขยะเมืองบัวนั้น สภาพถนนภายใน
หมู่บ้านและตามสวนป่าจะมีเศษถุงพลาสติกและถุงนมที่เต็มแล้ว เปลือก
ผลไม้ กระป๋องเครื่องดื่ม ขวดพลาสติก ขวดแก้ว เศษลังกะสี เศษผ้า
เสาคอนกรีตชำรุดวางตามข้างถนน พื้นสำหรับทำเชื้อเพลิงวางกอง
หน้าบ้านจนล้นออกมายังถนน บางบ้านปลูกต้นไม้ ต้นกอก ข้างถนน
มีวัชพืชตามริมถนน เศษอาหารส่งกลิ่นเหม็น ถนนภายในหมู่บ้านดู
สกปรกรกรุงรัง

ครูไพจิตร วสันตเสนานนท์ ครูผู้จุดประกายกระบวนการกำจัด

ขณะแบบมีส่วนร่วมเล่าย้อนถึงความหลังว่า "เมื่อปี 2545 ในการประชุมครูและผู้ปกครองโรงเรียนบ้านเมืองบัวก่อนเปิดภาคเรียน มีผู้ปกครองกล่าวตำหนิโรงเรียนแบบไม่เกรงใจว่า โรงเรียนนี้สกปรกที่สุดในโลก ขณะจากกล่องนมเต็มไปหมด และเมื่อมองไปถึงอนาคตที่ชุมชนกำลังจะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางอารยธรรมโบราณ ตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ดแล้ว ทั้งโรงเรียนและชุมชนคงมีขยะเกลื่อนไปหมด ตอนนั้นผมรู้สึกไม่สบายใจมากๆ แต่โชคดีที่ไม่นานหลังจากนั้นผมบังเอิญได้อ่านประกาศของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ว่าหากโรงเรียนหรือชุมชนใดต้องการงบประมาณสำหรับการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนให้ของบสนับสนุนได้ ผมจึงตัดสินใจเขียนโครงการเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านเมืองบัวอย่างมีส่วนร่วมเสนอไปยัง สกว. และชักชวนผู้คนและกลุ่มองค์กรชุมชน พระ มาร่วมโครงการ"

พระครูสุธรรมวงศ์ เจ้าคณะตำบลเมืองบัว แกนนำฝ่ายคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของความศรัทธาในกระบวนการมีส่วนร่วมครั้งนี้เล่าว่า "ครั้งแรกที่มาร่วมมรณงค์ก็มีชาวบ้านญาติโยมถามเหมือนกันว่า หลวงพ่อมาเกี่ยวข้องกับอะไรกับขยะ อาตมาก็อธิบายว่า ความสะอาดหรือขยะเป็นเรื่องของทุกคน หากสะอาดตาภิสบายใจ หน้าบ้านสะอาด จิตใจ

กึ่งสงบ”

กิจกรรมที่ทางวัดเข้ามามีส่วนร่วมประกอบด้วย (1) อำนวยความสะดวกและประชาสัมพันธ์เรื่องการกำจัดขยะทุกครั้งที่เกิดเหตุ ทั้งในวัดหรือเมื่อรับกิจนิมนต์ในหมู่บ้านที่จัดงานบุญ รวมทั้งบอกญาติโยมทุกครั้งว่าให้มองเห็นขยะเป็นเงินหรือทองคำ (2) ให้ใช้สถานที่ของวัดเป็นที่เก็บขยะที่คัดแยกไว้แล้วชั่วคราวเพื่อนำไปขายให้แก่ร้านรับซื้อขยะ (3) จัดกิจกรรมทอดผ้าป่าขยะและรับบริจาคขยะทุกวัน

การทอดผ้าป่าขยะมีหลักการสำคัญว่าเป็นการทำบุญจากสิ่งของที่ไม่มีค่า เป็นการปลูกจิตสำนึก เป็นการสอนให้ชาวบ้านรู้จักแยกขยะ ซึ่งเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการกำจัดขยะไปในตัว เพราะเงินที่ได้จากการขายขยะนั้นจะนำไปเป็นรางวัลให้เด็กนักเรียนที่อาสาสมัครมาช่วยดูแลรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ บางส่วนก็เป็นค่าน้ำและอาหารซึ่งได้จากกองทุนขยะ

กิจกรรมที่หลวงพ่ोजัดสร้างขึ้น ทำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงภัยรุกรานของขยะและพากันตื่นตัว มองเห็นคุณค่าของขยะทั้งตำบล ส่วนสถานศึกษาก็ได้สร้างกระแสการกำจัดขยะ โดยจัดตั้งกลุ่มอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน ครูอาจารย์ได้สอดแทรกเรื่องสิ่งแวดล้อมบูรณาการเข้าไปในวิชาเรียนทุกวิชา นอกจากนี้ยังมีการตั้งธนาคารขยะรีไซเคิล

ซึ่งบริหารจัดการโดยนักเรียน และองค์การบริหารส่วนตำบลยังประสานให้ทางสถานศึกษาทุกแห่งจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องสิ่งแวดล้อม เน้นเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชน สร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นตั้งแต่เป็นเด็กเยาวชน ให้มองเรื่องขยะและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เป็นเรื่องของทุกคน

ในสถานการณ์ที่คนจากชุมชนต่างได้สัมผัสสภาพปัญหาขยะล้นชุมชนกันมามากจนอยู่ในสภาพที่ทุกข์ร้อน และปัญหาถูกเพาะบ่มจนสุกงอมก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ และแล้วท้ายที่สุดกระบวนการกำจัดขยะแบบเมืองบัวที่เป็นการเคลื่อนไหวของทุกภาคส่วนในชุมชนก็สำเร็จลงได้อย่างเหมาะสมลงตัว

กลไกสำคัญในชุมชนที่ครูไพจิตรเลือกใช้มาร่วมกันทำงานให้เกิดพลังได้แก่ วัด โรงเรียน บ้าน(กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานีอนามัย

ดังนั้นกระบวนการทำงานจึงเป็นการทำงานเป็นทีม ชาวบ้านทุกคนเป็นพระเอกของเรื่อง มีบทบาททุกคน บทบาทในฐานะกรรมการที่ปรึกษา บทบาทในฐานะนักวิจัย บทบาทในฐานะอาสาสมัครนักวิจัย บทบาทในฐานะผู้ปฏิบัติการ และความสำเร็จที่ได้รับจึงเป็นความสำเร็จร่วมกันของทุกคนภายในชุมชน

"การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่ประชาชน นับเป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ฝึกการใช้สิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยในทางปฏิบัติ การสร้างจิตสำนึกควรจะเป็นกระบวนการของการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยผสมผสานทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเข้าด้วยกันในระยะยาว จิตสำนึกจะช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตพฤติกรรม และกำลังใจเพื่อรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ทั้งในด้านสังคมและสภาพพื้นที่" ครูไพจิตรทิ้งท้ายความรู้สึกไว้

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณไพจิตร วสันตเสนานนท์

โรงเรียนเมืองบัววิทยาคาร ต.เมืองบัว อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด 45150

โทรศัพท์ 01-8735763

คุณคมสันต์ ชันบุตร

อบต.เมืองบัว ต.เมืองบัว อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด 45150

โทรศัพท์ 043-546169 หรือ 043-621284

เครือข่ายคนเขาวง ดำรงวัฒนธรรม สร้างผู้นำบนกระเสือกกุด

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

ป่าชุมชนเขาวงเดิมเรียกว่า “พื้นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์” ของชุมชน ตั้งอยู่ในหมู่บ้านท่าโป่ง ตำบลวังตะเภา อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ฝืนป่าแห่งนี้ถูกบุกรุกทำลายทิ้งจากคนในและนอกชุมชนโดยการแผ้วถาง และจับจองพื้นที่ทำกินอย่างต่อเนื่อง

นายปลื้ม ภิรมย์ภักดี ผู้ใหญ่บ้านบ้านท่าโป่ง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้ง อยู่ใกล้ป่าเขาวง และใกล้อุทยานแห่งชาติไทรทองมากที่สุด เกิดแนวคิด ที่จะฟื้นฟูสภาพป่าให้สมบูรณ์เหมือนเมื่อครั้งในอดีต และเพื่อสานต่อ แนวคิดของผู้นำคนก่อน ผู้ใหญ่ปลื้มจึงตั้งตนเองเป็นแกนนำ โดยให้ บ้านโนนม่วง บ้านวังน้ำเขียว บ้านวังอุดม และบ้านโป่งนคร ร่วมเป็น คณะกรรมการดูแลรักษาป่าประจำหมู่บ้านด้วย

จากความร่วมมือของทุกชุมชน ป่าเขาวงจึงค่อยๆ พื้นที่ตัวให้เห็นความอุดมสมบูรณ์ จากเดิมที่เป็นต่อไม้ราบเรียบแห้งแล้ง กลับมีผลผลิตอยู่เต็มป่า ทั้งเห็ด หน่อไม้ ผักหวาน ผึ้ง ไช้มัดแดง เป็นต้น

ปัจจุบันการตัดทำลายป่าหมดไปแล้ว คงเหลือเพียงการระมัดระวังเรื่องไฟป่า และความพร้อมเพรียงในการร่วมกันดับไฟป่าซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ดังนั้นจึงได้เตรียมกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมไปพร้อมๆ กับการสร้างสำนึกร่วมไปสู่เยาวชนในโรงเรียนที่อยู่รายรอบทั้ง 4 โรงเรียน

ขณะเดียวกันก็เสริมสร้างผู้นำกลุ่มให้ร่วมดำเนินกระแสนิยมโดยใช้ต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีพื้นที่มากกว่า 6,000 ไร่ มาพลิกพื้นที่สถานการณ์สู่การดำรงชีพบนฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น ผีวิถีคิดและปฏิบัติกิจกรรมในเชิงเปรียบเทียบการใช้พื้นที่ให้เห็นเด่นชัดว่า พื้นที่เพียง 2-3 ไร่ หากปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกที่เน้นประโยชน์ใช้สอยกินอยู่เฉพาะในชุมชนโดยไม่ปล่อยให้พื้นที่ว่าง ทุกฤดูกาลจะมีผลผลิตสร้างรายได้มากกว่าเป็น 2-3 เท่าของการใช้พื้นที่ 20-30 ไร่ที่ใช้ปลูกพืชเชิงเดี่ยว

ความอุดมสมบูรณ์ของป่าชุมชนเขาวงที่ค่อยๆ พื้นที่ตัวขึ้นมาส่งผลให้ชาวบ้านหลายชุมชนนับพันครอบครัวที่อยู่รอบป่ามีความเป็นอยู่ดีขึ้น ไม่ต้องดิ้นรนไปรับจ้างตัดอ้อยที่จังหวัดสุพรรณบุรี กาญจนบุรี

ป่าชุมชนเขาวงเป็รียบเสมีออนชุมทรัพย์ทางธรรมชาติที่ทั้งพืชผัก แมลง
สัตว์ต่างๆ หมุนเวียนกันมีให้กินและขายตามฤดูกาลตลอดปี

นอกจากนี้ยังระดมกันไปเก็บขุดซากต่อไม้ รากไม้ ไม้ล้มขอน
และไม้ที่หลงเหลือจากการเผาถ่านในอดีต ซึ่งกองระเกะระกะในป่ามาปรับ
เปลี่ยน ตกแต่ง ทำเป็นเฟอร์นิเจอร์ (โต๊ะ เก้าอี้ ชุดรับแขก) โดยช่างที่มี
ฝีมือในชุมชน รวมทั้งมีกิจกรรมที่ผันทรัพยากรธรรมชาติมาใช้สอย
ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้นว่า มีการจัดการระบบน้ำธรรมชาติ
โดยนำน้ำตก “ลำเซียงทา” จากอุทยานไทรทอง มาทำเป็นระบบน้ำประปา
ให้หลายชุมชนได้ใช้อุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง

ได้มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ในชุมชนรอบป่าในรูปแบบของคณะ
กรรมการเครือข่ายที่ชัดเจน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์
กลุ่มไม้ประดิษฐ์แกะสลัก กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า กลุ่ม
ร้านค้าอาหารพื้นบ้านป่าชุมชน กลุ่มอาสาป้องกันไฟป่า กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า
กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม กลุ่มปลูกพริก และกลุ่มผู้ใช้น้ำประปา เป็นต้น
ทำให้ชาวบ้านได้พึ่งพาอาศัยกันแบบคนพึ่งป่า ป่าพึ่งคน มีการปรับเปลี่ยน
วิถีความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น มีความรักบ้านเกิด และการขยายเครือข่าย
พันธมิตรไปยังทุกชุมชนที่อยู่รอบๆ ป่าเขาวงทั้ง 4 ตำบล 18 หมู่บ้าน
ให้มีจิตสำนึกและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

กิจกรรมเด่นที่เป็นรูปธรรมอีกลักษณะหนึ่ง ได้แก่ การจัดตลาดนัดทุกวันศุกร์เย็น เพื่อให้ผู้คนนำผลผลิตจากป่ามาซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน เพื่อสร้างหนทางความยั่งยืน เนื่องจากทุกคนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของป่าอย่างเป็นรูปธรรมต่อเนื่อง

กลุ่มแม่บ้านก็รวมตัวกันนำผลผลิตจากป่า ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละฤดูกาลมาวางขายในร้านค้าแผงลอยของชุมชน ซึ่งเรียงรายกันอยู่สองข้างทางริมถนนสายชัยภูมิ-นครสวรรค์ ส่งผลให้มีรายได้เฉลี่ยของชุมชนทั้ง 4 ตำบล ครอบคลุมครัวละ 2,000-3,000 บาทต่อเดือน

นอกจากนี้ยังระดมกันป้องกันการใช้สารเคมีในรูปแบบต่างๆ ทั้งปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกอย่างกว้างขวาง และเป็นจริงเป็นจัง อันนำมาซึ่งความสุขในชุมชน

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณปลื้ม ภิญโญภักดี

ที่อยู่ 122 บ้านทุ่งโป่ง หมู่ 4 ต.วังตะเภา อ.หนองบัวระเหว จ.ชัยภูมิ
โทรศัพท์ 01-7256100

คุณคู่ แคมภูเขียว

ที่อยู่ หน่วยประสานงานรักษาป่าประจำจังหวัดชัยภูมิที่ 2
บ้านเมืองเก่า หมู่ 5 ต.บ้านยาง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
โทรศัพท์ 01-8790108

เชื่อมโยงสานมิตร พันธกิจหนองหาน

ศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

เรื่องราว “ผาแดงนางไอ่” เป็นนิทานที่เล่าสืบต่อกันมาจากบรรพชน จนกลายเป็นตำนานจารึกไว้ถึงความผูกพันในอาณาเขตของความรักผสมผสานกับความโกรธแค้นและความแปลกพิสดาร ทั้งนำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน ตำบลในชุมชน

หนองหานเป็นบึงใหญ่ที่อยู่ดมสมบูรณ์ จนมีคำพูดติดปากชุมชนชาวหนองหานว่า “หน้าฝนทำนา หาดปลา หาดหอย หน้าแล้งปลูกพืช เลี้ยงสัตว์” หนองหานมีอาณาเขตครอบคลุมไปถึงสามอำเภอ มี 60 หมู่บ้านที่ได้รับประโยชน์ โดยแต่ละชุมชนต่างมีความผูกพันกับบึงหนองหานได้พึ่งพา อาศัยเป็นแหล่งสร้างงาน สร้างอาชีพ และเลี้ยงสัตว์

ชุมชนบ้านเดียมดูจะเป็นชุมชนที่มีภูมิสถานที่เื้อื่อต่อกระบวน

การจัดการในเชิงนั้นหนทางการ ด้วยมีพระธาตุโบราณวัดบ้านเดียม เป็นที่เชิดชูศรัทธา ผู้คนจะแวะเวียนมากราบไหว้บูชาอยู่เสมอ จึงเกิดกลุ่มภูมิปัญญาสร้างสรรค์การเล่นประเภทหมอลำยาวชนมารองรับผู้มาเยือน ให้ได้ชื่นชมศิลปะการแสดงของท้องถิ่น ยาวชนในโรงเรียนและนอกโรงเรียนได้เข้ามาฝึกหัดโดยมีพ่อครู แม่ครู ถ่ายทอดความรู้ด้วยความเต็มใจและผูกพัน โดยใช้เนื้อหาตำนานผาแดงนางไอ่และบึงหนองหานมาสื่อสารบอกเล่าผ่านการแสดงของเด็กๆ นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่สืบทอดมาแต่บรรพชน เช่น ประเพณีทอดเทียนทางน้ำ การแข่งเรือจุดบั้งไฟถวายพญานาค เป็นต้น

จากตำนานครั้งอดีตที่เกิดจากอิทธิพลของพญานาค ทำให้เกิดหนอง ดินถล่มเกิดที่ราบ แต่ยังคงเหลือ "ดอน" กลางบึงอีกหลายแห่ง ที่มีได้จมหายไป เช่น ดอนแม่หม้าย ดอนแก้ว ดอนหลวง พันดอน เป็นต้น

มีหลายดอนที่มีต้นตาลขึ้นเป็นดง กลายเป็นดอนตาล ทำให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากผลผลิตของตาลในรูปแบบต่างๆ กลายเป็นอาชีพเสริมของชาวบ้านรอบบึง

นอกจากนี้ชาวบ้านที่มีฝีมือในการจักสานเครื่องมือ เครื่องใช้ก็จะนำทั้งใผ่ กก และผือ มาบรรจุจักสานได้อีกหลายลักษณะประเภทตามความต้องการ กลุ่มสตรีก็เก็บเกี่ยวต้นกกจากบึงหนองหานมาถักทอ

เสือผีนางมโหรีและชายใต้ตามปรารถนา ในบางคราวเมื่อต้นไม้มีมาก ก็จำเป็นต้องตัดขายเพื่อป้อนโรงงานกระดาษอยู่เนืองๆ

บึงหนองหานซึ่งมีพื้นที่ราว 22,000 ไร่ เป็นทะเลสาบน้ำจืด ผืนใหญ่เป็นแหล่งรับน้ำจากลำห้วย 6 สาย มีห้วยโพน ห้วยบ้านแจ้ง ห้วยกองสี หรือห้วยบ้านแสง ห้วยโพนจาน บึงหนองหานจึงเป็นแอ่งกะทะใหญ่ที่ครอบคลุมอาณาบริเวณจังหวัดอุดรธานีถึง 3 อำเภอ ทั้งอำเภอกุมภวาปี กิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม และอำเภอทุ่งฝน หนองหานยังเป็นแหล่งต้นน้ำของลำน้ำปาวที่ไหลผ่านพื้นที่จังหวัดอุดรธานีลงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านจังหวัดกาฬสินธุ์ไปสมทบกับลำน้ำชีอีกด้วย

บึงหนองหาน จึงเป็นพื้นที่บริเวณกว้าง มีพืชพันธุ์สัตว์น้ำหลากหลายชนิด นอกจากปลาสายพันธุ์ต่างๆ มากกว่า 75 สายพันธุ์แล้วยังมีงู เต่า ตะพาบน้ำ หอยอีกหลายชนิด มีสัตว์ปีกอีกหลายพันธุ์ รวมไปถึงพืชผักพื้นน้ำทั้งต้นกก บัว โสน ที่พึ่งพิงอาศัยเกื้อกูลกันมาแบบครบวงจร

ไม่เพียงแต่สัตว์น้ำเท่านั้น ยังมีฝูงวัวควายอีกจำนวนนับพัน นับหมื่นที่ชาวบ้านในทุกชุมชนนำมาปล่อยให้เดินและเล็มหญ้า รวมทั้งพืชน้ำที่ผลิใบทอดยอด จึงไม่พบว่าวัวควายตัวใดในอาณาบริเวณรอบบึงหนองหานจะผ่ายผอมซูบเซียว ทั้งผู้เป็นเจ้าของก็มิต้องเหนื่อยยากในการไล่ต้อนไปแสวงหาอาหารบริเวณอื่น กล่าวได้ว่าสถานที่แห่งนี้จึงเป็นสถานสร้างสุขของทั้งคนและสัตว์

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณธนโชติ โคตรศรีกุล

ที่อยู่ 13/50 ถ.เบญจรงค์ ซ.3 ต.หมากแข้ง อ.เมือง

จ.อุดรธานี 41000 โทรศัพท์ 06-6463929 หรือ 01-7293172

ภูมิปัญญาสร้างสรรค์ ผูกพันคนต่างวัย

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่ ต.หนองบัวแก้ว อ.พยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก รองรับนักเรียนจากชุมชนบ้านดอนหลี่ บ้านโนนสูง บ้านลำเตา และบ้านดอนกลาง อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย

โรงเรียนแห่งนี้ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน โดยตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการนำภูมิปัญญามาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การถ่ายทอดองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของครูภูมิปัญญา ผู้เรียนมักจะเรียกครูภูมิปัญญาว่า "พ่อครู แม่ครู" ซึ่งมีทั้งผู้ปกครอง ญาติผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน

การเรียนการสอนลักษณะนี้จะคำนึงถึงสติปัญญาของแต่ละคนเป็นสำคัญ และใช้หลักทางจิตวิทยามาเป็นองค์ประกอบ เมื่อผู้เรียนคุ้นเคยกับพ่อครู แม่ครู แล้วจึงจะเริ่มกระบวนการเรียนการสอน กำหนดให้ผู้เรียนเลือก เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคนละ 1 สาขา

ในรอบปีการศึกษา ลูกศิษย์จะพบพ่อครู แม่ครู สัปดาห์ละครั้ง ที่โรงเรียน ถ้าสอนไม่จบในเวลา หรือผู้เรียนยังสนใจอยู่ก็จะตามพ่อครู แม่ครู ไปที่บ้าน รวมทั้งในวันเสาร์-อาทิตย์ พ่อครู แม่ครูจะสร้างความเชื่อมั่น ให้กับลูกศิษย์แต่ละสาขาจากการปฏิบัติจริง ด้วยการฝึกทดลองและนำไปใช้จนเกิดผลจริง

โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่ได้ค้นพบภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพียง 1 สาขา ต่อมาเพิ่มเป็น 12 สาขา ได้แก่ สมุนไพร ทัศนศิลป์ คณิตศาสตร์พื้นบ้าน มโหรี มัดหมี่ ทอพรม เชิดเท้า สานแห จักสานไม้ไผ่ หมอสู่ขวัญ หมอลำ ผญา และสรวัดญะ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสาขามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งเมื่ออยู่ ภายในและภายนอกโรงเรียน

โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่และชุมชนยังมีโครงการจัดทำ พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเก็บรวบรวมสิ่งของหรือเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อจะให้

ลูกหลานได้ศึกษาต่อไป เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ไปสู่สังคม "อยู่เย็นเป็นสุข"

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณบุญเรือง ยางเครือ

ที่อยู่ 10 หมู่ 9 บ้านหนองโ้ง ต.บ้านหวาย อ.วาปีปทุม

จ.มหาสารคาม โทรศัพท์ 07-9358258

เมล็ดพันธุ์กลางดงลึก ปลูกสำนึกจิตวิญญาณ

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

ชุมชนตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีหมู่บ้านรวม 11 หมู่บ้าน และมีสภาพพื้นที่ป่าชุมชนเป็นโคกและภูเขา มีทั้งหมด 7 ภูเขา ได้แก่ ภูเขาปอ ภูพานยอด ภูเขาโป่ง ภูเขาหิน ภูตุ่น ภูถ้ำพระ และภูผักหวาน มีพื้นที่ราว 15,000 ไร่

ต่อมาผืนป่านี้ถูกบุกรุกทำลายไปมากจน นายสุนัย ภูหนองโอง ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านบ้านคำสมบุญร์ ได้ร่วมกับชาวบ้านคิดหาแนวทางป้องกันแก้ไขเพื่อให้ป่ากลับคืนมา โดยเสนอแนวคิดไปยังสภาตำบล ต่อมาทางสภาพตำบลได้แต่งตั้งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบจำนวน 15 คน เรียกว่า "กลุ่มอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ" ให้เป็นผู้ดูแลพื้นที่ป่า และมีการขยายพื้นที่การดูแลจากภูเขา

แห่งเดียวออกไปอีก 6 ภู มีการจัดโครงสร้างภายในกลุ่ม การแบ่งหน้าที่การทำงานออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายป้องกัน ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายธุรการ และฝ่ายประชาสัมพันธ์ เพื่อกำหนดกฎระเบียบ กติกา เพื่อให้สมาชิกได้ใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติภายในกลุ่ม

นักเรียนโรงเรียนบ้านนาบอน มักจะติดตามผู้ปกครองขึ้นไปเที่ยวป่าและเที่ยวภูเขาทั้ง 7 ลูกอยู่เสมอ เขาจึงเห็นความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ไม้นานาชนิด และไม่กลายเป็นหิน นั่นจึงเป็นที่มาของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องป่าชุมชนของโรงเรียนบ้านนาบอน

คณะครูโรงเรียนบ้านนาบอนยังได้จัดตั้งชุมชนป่าชุมชนขึ้นปีแรกมีนักเรียนเพียง 12 คนเป็นสมาชิก ต่อมาก็เพิ่มขึ้นเป็น 250 คน จากนักเรียนทั้งหมด 600 คน เรียกว่า "นักรักษ์น้อยภูผานาบอน"

กลุ่มนักรักษ์น้อยได้ร่วมกันสำรวจพันธุ์ไม้ ตีตราไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ที่สามารถแปรรูปได้ สำรวจดอกไม้ที่ถูกต้องแล้ว สำรวจผลผลิตจากป่า เมื่อกลุ่มนักรักษ์น้อยภูผานาบอนปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้คณะกรรมการป่าชุมชนตำบลนาบอนเห็นความสำคัญและความมีจิตสำนึกของกลุ่มเยาวชนนี้ จึงให้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการป่าชุมชนด้วย เพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

ต่อมากลุ่มนักรักษ์น้อยภูผานาบอนได้ขยายแนวคิดสู่โรงเรียน

อื่นๆ ได้แก่ โรงเรียนสะพานหิน โรงเรียนบ้านคำเมย โรงเรียนบ้านทุ่ง
คลอง และโรงเรียนบ้านโนนศรีสวัสดิ์

จากสภาพภูมิประเทศของชุมชนตำบลนาบอนที่ติดกับภูเขาทั้ง
7 ภู มีแหล่งน้ำขนาดเล็กหลายแห่ง มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์
วิถีชีวิตของชาวบ้านส่วนใหญ่จึงอยู่กับการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติที่
เป็นป่าไม้และลำน้ำมาโดยตลอด ชุมชนนาบอนจึงได้สร้างนวัตกรรม
การอยู่ร่วมกับธรรมชาติในรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากร
ธรรมชาติเพื่อความยั่งยืน โดยมีกลุ่มอาสาสมัครรักษาทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญคือ กลุ่มนักอนุรักษ์น้ยภูนาบอนซึ่ง
เป็นกลุ่มเยาวชนเป็นตัวเชื่อมและเป็นกำลังสำคัญของชุมชน

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณประสพ ในอรชร

ที่อยู่ ที่ทำการกำนัน บ้านนาบอนหมู่ 10 ต.นาบอน อ.คำม่วง

จ.กาฬสินธุ์ โทรศัพท์ 06-0543920

คุณวิจิตร วิไลพรหม

ที่อยู่ โรงเรียนบ้านนาบอน ต.นาบอน อ.คำม่วง จ.กาฬสินธุ์

โทรศัพท์ 07-9480369, 06-2261617

คืนคนดีสู่สังคม

กาญจนา ทองทั่ว
วราพงษ์ ชมาฤกษ์

"การสร้างธรรมชาติ ชะการให้ทั้งปวง อาตมาไม่หวังผลตอบแทน เป็นการสร้างทานบารมีของเราในชาตินี้" เป็นส่วนหนึ่งของแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นกับท่านพระครูสุขุมวรรณโณภาส ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ ผู้บุกเบิกนำแนวคิดการสร้างคนดีให้กับสังคมในรูปแบบของการฝึกอบรมเยาวชน เพื่อคืนคนดีสู่สังคมของครอบครัวและประเทศชาติ

ท่านพระครูมีนามเดิมว่า พิกุลทอง วันทา เป็นบุตรคนที่ 4 จากพี่น้องทั้งหมด 8 คนของนายทองศูนย์ กับนางสม วันทา อุปสมบทเมื่ออายุ 38 ปีในปี 2531 ที่วัดบ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเมืองใน จังหวัด

อุบลราชธานี รวมแล้วปัจจุบันท่านอยู่ได้ร่วมกับภรรยา 18 พรรษา และมีสมณศักดิ์เป็นพระครูสุขุมวโรโณภาส เจ้าคณะตำบลหัวดอนและเจ้าอาวาสวัดบ้านเขม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

พ่อสีหา มงคลแก้ว ประธานเครือข่ายป่าชุมชนเล่าว่า "ในปีพ.ศ. 2545 ท่านพระครูได้มาพูดคุยกับพวกเราเรื่องปัญหาเด็กเยาวชน และทางออกในการแก้ปัญหาโดยการสร้างศูนย์พัฒนาคุณธรรมและอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้กับเด็กเยาวชน ให้เป็นยาคุ้มกันจากยาเสพติดที่เราคนไทยต้องช่วยกัน ซึ่งก็ตรงกับที่พวกเราคิด เราเห็นปัญหาของเด็กและเยาวชน ทั้งที่เห็นจากสื่อต่างๆ จากเด็กที่มาเที่ยวในป่าชุมชน รวมทั้งเด็กในหมู่บ้านที่มีปัญหาทั้งในเรื่องยาเสพติด และกริยามารยาท ซึ่งเป็นวัฒนธรรมไทยที่ถูกหลงลืม มีแต่เสียงบ่นของผู้ใหญ่ แต่ยังไม่มีการออก"

แม่สมนึก ศรีสมุทร แม่ครัวของศูนย์เล่าว่า "กว่าจะสร้างศูนย์เสร็จ เหนื่อยและใช้แรงงานแรงใจกันมาก ช่วงนั้นก็เกิดอุทกภัยนาคนแก่คนเฒ่าก็มาช่วยกันในตอนกลางวัน ซึ่งเป็นช่วงที่คนส่วนใหญ่ลงนา ตกกลางคืนแรงงานคนหนุ่มก็มาช่วยกันทำ ถ้างานติดพันก็ต้องหยุดทำนาให้เมียให้ลูกทำนา ตัวเองก็มาสร้างศูนย์ฯ"

ในที่สุดเมื่อคนพร้อม ใจพร้อม ก็เริ่มเดินเครื่อง ท่านพระครูซึ่งเดิมเป็นวิทยากรฝึกอบรมเยาวชนตามสถานศึกษาในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

และจังหวัดใกล้เคียงอยู่แล้ว จึงออกปฏิบัติงานในหน้าที่พระผู้นำพัฒนาแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง จนเป็นที่รู้จักของมหาวิทยาลัยโรงเรียนต่างๆ และองค์กรสงฆ์ในจังหวัดเป็นอย่างดี

"มาทำศุภญ์ฯ ตรงนี้ เป้าหมายของเราคือ พัฒนาตนเอง อย่างของพระนี่ พุดได้อย่างชัดเจนเลยว่า เราจะพัฒนาจิตใจของพระสงฆ์ที่นี่ ให้เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณเป็นภารกิจหลัก ส่วนการฝึกอบรมเป็นเป้าหมายรอง เพราะเราอยู่ในสังคม เราอยู่คนเดียวไม่ได้ ถ้าโยมอยู่ไม่ได้ เราก็อยู่ไม่ได้ โยมเดือดร้อนเราก็เดือดร้อน เพราะเราก็พึ่งสังคม" เป็นเหตุผลที่ท่านพระครูได้ให้กับทีมพระสงฆ์ที่มาช่วยงานที่ศุภญ์ฯ

นักเรียน นักศึกษา ทั่วสารทิศทั้งในจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดใกล้เคียงได้มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมตลอดปี 2547 จนถึงต้นปี 2548 มีจำนวนถึง 17,897 คน จาก 51 คณะ มีทุกระดับชั้นตั้งแต่ชั้นประถมจนถึงอุดมศึกษา สลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาตลอดทั้งปี ยกเว้นช่วงปิดเทอม ซึ่งจะเป็นช่วงที่ พระ เณร ชาวบ้าน ได้ช่วยกันซ่อมแซมอาคารสถานที่ รวมทั้งปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรของศุภญ์ฯให้เข้ากับผู้เรียน ตามยุคตามสมัยไม่ใช่เนื้อหาตายตัวหรือเน้นการบรรยาย แต่จะนำเทคนิควิธีการต่างๆ มาทำให้แต่ละวิชาน่าสนใจ

หลักสูตรของศุภญ์ฯจะเน้น 5 ดีคือ เป็นบุตรที่ดีของพ่อแม่

เป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นพลเมืองที่ดีของ ประเทศชาติ และสุดท้ายเป็นสาวกที่ดีต่อศาสนา ดังที่ท่านพระครูสุชุม วรโรณาสได้กล่าวว่า "ถ้าคนเราสามารถพัฒนาให้ตนมี 5 ดีนี้แล้ว ก็ได้ชื่อว่า เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์"

การมาอยู่ค่ายรวมกัน 3 วัน 2 คืน ผ่านวิกฤตการแก้ปัญหา ร่วมกัน เห็นความเสียสละของเพื่อนๆ รับรู้ปัญหาความทุกข์ในชีวิตของ กันและกัน ทำให้เกิดความเข้าใจ ความรัก ความผูกพัน จากเดิมที่เรียน อยู่คนละห้อง คนละโรงเรียน ไม่รู้จักกัน ก็มาสนิทและรู้จักเพื่อนมากขึ้น เมื่อมาค่าย

ในการเรียนการสอนจะใช้ทั้งวิธีทัศน์ คำพูดที่ทำทนาย ปลอดภัย รวมทั้งเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์จริงในพื้นที่ เพื่อเป็นการ คัดกรองผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพื่อให้ลด ละ เลิก โดยเด็กเหล่านี้จะ ผ่านกระบวนการต่างๆ ของศูนย์เพื่อให้กลับตัวเป็นคนดี และเป็นลูกที่ดี ของพ่อแม่

หลังจากกลับจากค่าย มีการติดตามผลโดยพระอาจารย์และทีม วิทยากรของศูนย์ฯ รวมทั้งคณะครูในโรงเรียนต่างๆ ซึ่งผลการประเมิน พบว่า เด็กมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน จนพ่อแม่ตามลูกมา ที่ศูนย์ฯ เพื่อมาดูสถานที่ซึ่งทำให้ลูกที่ไม่เคยกราบพ่อแม่เลย กลับมาให้

ความเคารพเชื่อฟัง คนที่ติดยากี่มีความพยายามที่จะเลิกยา ครูก็มีความ
เข้าใจในลูกศิษย์มากขึ้น เห็นความสามารถของเด็กที่มีความหลากหลาย
ด้วยความเสียสละของคนวังอ้อ ปัจจุบันสถานศึกษาต่างๆ ใน
จังหวัดอุบลฯ และจังหวัดใกล้เคียงส่งนักเรียนเข้ามารับการฝึกอบรม
จำนวนมาก ส่งผลให้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สสส.) สนับสนุนเงินทุน 1 ล้านบาทในการสร้างหมู่บ้านเปลี่ยนวิถี สถานที่
พักพื้นเลิกยาเสพติดทุกชนิด โดยตัวบ้านปลูกสร้างด้วยไม้ ฝาบ้านเป็น
ไม้ไผ่ หลังคามุงจาก จำนวน 21 หลัง อยู่บนเนื้อที่ 2 งาน แรงงานทั้งหมด
เป็นของชาวบ้านที่อาสาช่วยกันสร้าง โดยได้รับค่าแรงเฉลี่ยวันละ 50
บาท หลังจากสร้างเสร็จก็ช่วยกันปลูกผักสวนครัว เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ
ซึ่งขณะนี้ก็มีผู้เข้ารับการบำบัดแล้ว 10 คน มีพระและชาวบ้าน กรรมการป่า
ชุมชนเป็นผู้ดูแลอย่างญาติมิตร สร้างความอบอุ่นใจ สบายใจให้กับผู้ที่
มาบำบัดเป็นยิ่งนัก

ความเสียสละ ร่วมแรง ร่วมใจ ของคนวังอ้อวันนี้ เป็นการคืน
คนดีสู่สังคม เป็นความรักอันยิ่งใหญ่ที่มนุษยย์พึงให้แก่กันในสังคมที่
มีปัญหามากมายในขณะนี้

ท่านพระครูสุขุมวรรโณภาสได้ฝากข้อคิดไว้ว่า “ธรรมะจะผูกเอา
มาใช้เมื่อคนมีความทุกข์ คนป่วยหมอมจะรักษา แต่ก็มีโรคบางชนิดที่

แต่ป้องกันก็พอ ค่ายนี้สอนธรรมะและประสบการณ์ให้เขา เมื่อไรที่เขา มีทุกข์ เขาจะคิดได้ว่าเขาเคยเรียนมาแล้ว เขาจะดึงธรรมะมาใช้ ธรรมะ จะมีประโยชน์เมื่อมีทุกข์ ธรรมะคือสิ่งที่แก้ปัญหา หรืออยู่ตรงข้ามกับ ปัญหา"

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

พระครูสุชุมวรวิธานาส

ที่อยู่ ศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ บ้านวังอ้อ ต.หัวดอน

อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี 34150

โทรศัพท์ 07-8688868 หรือ 09-2802211

คุณสีหา มงคลแก้ว ที่อยู่ 46 หมู่ 9 บ้านวังอ้อ ต.หัวดอน อ.เขื่องใน

จ.อุบลราชธานี 34150 โทรศัพท์ 06-6511730